

Farvel til den
moderne by ?

Side 15

Stigende nethandel
truer bymidterne

Side 19

Hot or Not i
Sønderborg

Side 10

Program for Byplanmødet

Partnerskaber i planlægningen

1.-2. oktober 2020

Aabenraa, Flensburg og Sønderborg

Side 19

Bolig-
laboratorium i
Høje-Taastrup

Side 23

Partnerskaber
om byudvikling – er
kompetencerne på plads?

Side 28

Utryghed
– hvor meget
skal det fylde?

Side 26

Fra Byplanblog:
Coronakrisen
og byudviklingen

Side 12

PARTNERSKABER I PLANLÆGNINGEN

VEJE TIL BÆREDYGTIGE BYER OG LOKALSAMFUND

Partnerskaber i planlægningen

Planlægningen af Byplanmødet 2020 i Aabenraa, Flensborg og Sønderborg Kommuner er i fuld gang, på side 19 kan du finde første udgave af programmet. Temaet er "Partnerskaber i planlægningen". Konferencestedet Arena Aabenraa er heldigvis stort og rummeligt, så man både kan holde konference og afstand. Der er optimale muligheder for at skabe et godt og trygt arrangement! Der arbejdes både med en plan B og C, hvis verden ændrer sig igen. Læs mere om Byplanmødet 2020.

Side 19 og 38

Leder

Side 3

Nyt fra netværket

Side 4

Hot or Not i Sønderborg

Side 10

Byplanblog: Coronakrisen og byudviklingen

Side 12

Gentænk byen – forskningen deler ny viden!

Side 14

Debat: Farvel til den moderne by?

Side 15

De fysiske butikker og nethandlen

Side 16

Debat: Stigende nethandel truer bymidterne

Side 18

Byplanmøde 2020 – Partnerskaber i planlægningen

Side 19

Boliglaboratorium i Høje-Taastrup

Side 23

Utryghed kan ikke negligeres – men hvor meget skal det fylde?

Side 26

Partnerskaber om byudvikling – er kompetencerne på plads?

Side 28

Nye fortællinger i velkendte overflader

Side 30

Metode til strategisk forskelsbehandling

Side 32

En by der er bæredygtig

Side 34

Bog anmeldelse: Dansk arkitektur i byggeri og planer

Side 36

Byplanmødet 2020 i trygge rammer i Sønderjylland

Side 38

Boliglaboratorium i Høje-Taastrup

Et partnerskab kan give unik adgang til ressourcer. Hvis man vil give andre adgang til ens netværk, viden og aktiviteter, så kan det, der ellers er lukket, blive tilgængeligt. Det er én af konklusionerne fra et partnerskab mellem KADK, Høje-Taastrup Kommune og Domea. Omdrejningspunktet er 150 førsteårsstuderende og udveksling af ideer og viden om udvikling af Gårdhavegård i Høje-Taastrup.

Side 23

” I flere måneder har vi nu forsøgt at undgå hinanden – og det har givet os helt nye byer.

Leder

Hvad er tryghed i byen?

Den dag Mette Frederiksen lukkede landet ned, holdt jeg en gæsteforelæsning om den gode by for et hold kommende landskabsarkitekter. Jeg konstaterede, at alle visioner om levende og vitale byer bør hvile på et fundament af grundlæggende tryghed. Det er derfor, at København år efter år scorer så højt på alverdens lister over de bedste byer at leve i. "Tryghed medfører tillid og en grundlæggende accept af andre mennesker i byrummet", konkluderede jeg.

Men det skulle hurtigt ændre sig. Selvom den omfattende nedlukning af samfundet er igangsat for at skabe større tryghed, så følte jeg mig faktisk utryg de første gange, hvor jeg vovede mig ud i det offentlige rum.

I 2 måneder har vi nu forsøgt at undgå hinanden – og det har givet os helt nye byer. Som nævnt i "Nyt fra netværket" her i bladet, så har Gehl Architects undersøgt fodgængernes færden i Horsens, Svendborg, København og Helsingør i starten af april. Og det viser, at byerne har ændret karakter. Hvor der før var sort af mennesker i centrum, er det nu yderområder, kajkanter og parker, der befolkes af fodgængere, og det er pludselig tryggest at færdes, der hvor vi tror os alene.

Nu har jeg langsomt vænnet mig til en ny normaltilstand, hvor jeg går i en stor bue udenom folk på fortovet, og hvor jeg hilser med et afmålt nik, hvis jeg møder nogen, jeg kender. Jeg er ved at blive helt tryg ved den nye hverdag, og grundlæggende er jeg meget tryg ved at leve i en velfærdsstat, hvor der bliver taget hånd om de fleste.

Men hvad, der er utrygt for mig, er ikke nødvendigvis utrygt for dig. Som to kandidater fra RUC så illustrativt beskriver i deres speciale om Nørrebro Station, så er utryghed et komplekst fænomen. De viser, at de mange aktører omkring stationen opfatter utryghed meget forskelligt. Nogen peger på graffiti og manglende lys, mens andre peger på, at gentrificeringen af området presser nogle befolkningsgrupper. Andre finder slet ikke området utrygt. Oliver Westphal-Borch og Simon Colmorton Henriksen påpeger, at vi som planlæggere skal forholde os kritisk til tryghedsbegrebet. Ved Nørrebro station blev der skabt områdetryghed for nogle grupper ved at opsætte mere belysning, fjerne opholdsmuligheder og privatisere af det offentlige rum. Andre grupper følte sig utrygge, fordi de var uønskede.

Hvis jeg på en af mine gåture skulle støde på en robohund, som den Kristoffer Weiss så levende beskriver i sit debatindlæg, så ville jeg straks blive utryg. Det er et firbenet orange væsen, der huserer i Singapore. Den tøffer rundt i byens parker og råber til folk, at de skal holde afstand. Hvis du har 2 minutter, så prøv at google "Robothund Singapore" og vurder selv, om fodgængerne i parken føler sig trygge. Jeg synes umiddelbart, at de ser meget forskrækkede ud. Kristoffers Weiss' pointe er, at vores frihedsideal er under pres, hvis vi får for meget kontrol og overvågning.

Når vi skal lukke byerne og samfundet op, så bør vi overveje, hvad en god by egentlig er. Jeg er stadig af den overbevisning, at tryghed er en grundlæggende forudsætning for de nordiske byers succes. Men de sidste to måneder har med alt tydelighed vist mig, hvor mange facetter tryghedsbegrebet egentlig har.

Ellen Højgaard Jensen, direktør for Dansk Byplanlaboratorium

BYPLAN NYT

Byplan Nyt 2/2020 (18. årgang)

dansk byplan
laboratorium

Redaktion
Ellen Højgaard Jensen (ansv.)
Michael Nørsgaard
Nyt fra Netværket og
korrektur: Charlotte
Odgaard Sjælland

Redaktionsadresse
Dansk Byplanlaboratorium
Rådhusstræde 6. 1. sal,
1466 København K

Tlf.: 33 13 72 81
Mail: mn@byplanlab.dk
www.byplanlab.dk

Annoncer
mn@byplanlab.dk
bestilles senest
10.08 2020

Layout
Anders Tornberg

Forside
Pixabay.com

Oplag
3.600

Tryk
KLS PurePrint

ISSN
1602-9038

Signerede artikler står for forfatterens regning, usignerede for den ansvarshavende redaktørs regning.

Byplan Nyt 3/2020 udkommer 09-2020

Nyt fra netværket

Grønne frirum savnes

De seneste års mantra om, at tætte byer er bæredygtige byer, har ofte ført til, at friarealer og det grønne i byerne er forsvundet til fordel for fortætning. Men vi har brug for luft og lys med plads til bevægelse og fællesskab. Formanden for landskabsarkitekterne Sanne Grunkin mener, at kravet om 2 meters afstand med al tydelighed demonstrerer, at man må overveje, om tætte byer virkelig er bæredygtige. Hun peger i stedet på, at rekreative grønne områder skal have en selvstændig og prominent plads i byudviklingens økonomiske værdikæde, fremfor den stedmoderlige behandling, som det får i dag.

Kilde: Politiken

Altanen – vejen til lys og luft

Mens det meste har været lukket ned, så har altanfirmaer i samme periode haft kronede dage. Hos Altan.dk mener man, at befolkningen opgraderer deres hjem, som forberedelse på at tilbringe sommeren i Danmark.

Kilde: TV2 Øst

Hjemmekontoret – det nye statussymbol

I mange boliger bliver kælderens indrettet til bunkerbolig, entreen bliver en separat sluse til boligen. Strøm- og vandforsyning tilhører den enkelte bolig, forbindelsen til omverdenen sker via satellitopkoblinger. I bryggerset filtreres luft og vand samtidig med at alt scannes med ultraviolet lys. Scenariet kommer fra den ukrainske arkitekt Sergej Makhno. Han mener desuden, at vi vil søge mod landsbyerne og forstæderne, hvor vi kan dyrke jorden. Det nye statussymbol bliver det enkelt indrettede hjemmekontor, masseproduktion bliver nemlig ilde set.

Kilde: Weekendavisen

Mere plads tak!

Noget tyder på, at Corona har fået befolkningen til at søge væk fra de tætbefolkede byer. 10% er taget i sommerhus, mens salget af sommerhuse er steget med 55% i forhold til sidste år. Den lille lejlighed midt inde i byen er ikke en optimal bolig i en karantænetid. Salget af lejligheder er faldet med 35% siden marts. Hus og have er stadig en populær boligform. Måske står forstæderne og de mindre byer overfor en renæssance på den anden side af pandemien.

Kilde: Altinget

Ny grøn energipris

Bag prisen står det østjyske AURA Energi, der med prisen ønsker at anerkende og fremhæve bæredygtige løsninger. Alle der har transformeret en banebrydende ide til praksis indenfor bæredygtighed, grøn omstilling, deleøkonomi eller andet indenfor samme felt kan deltage. Udover æren modtager vinderen 200.000 kr.

Kilde: AURA

Genvej over Ringstedbanen

Kulbaneparken og Vigerslevparken er blevet forbundet med en cykelbro over Ringstedbanen til glæde for de bløde trafikanter. Man forventer at op til 4000 bløde trafikanter dagligt vil passere broen. I de kommende år vil Kulbaneparken blive et af de største grønne områder i Københavns Kommune.

Kilde: Københavns Kommune

Foto: Poul Olesen

Sjældne planter bliver stjålet i nationalpark

Gøgeurt og Opret Kobjælde findes kun ganske få steder i Danmark, heriblandt nationalpark Mols Bjerger hvor man overvåger bestanden. Desværre er 100 af de sjældne planter flere steder gravet op og taget med. Det er ulovligt og helt igennem uacceptabelt. Fra Dansk Naturfredningsforenings side mener man, at det skyldes uvidenhed. Det mest triste er næsten, at Gøgeurt og Opret Kobjælde med stor sandsynlighed dør, da de kræver en helt speciel jordbund for at trives.

Kilde: Dansk Naturfredningsforening

Det næste årti vil forandre Lolland for altid

Beslutningen om at sætte gang i Femern-tunnelen vækker jubel hos Lollands borgmester Holger Schou Rasmussen. Det er blandt andet de mere end 5000 ekstra arbejdspladser om året, der får ham til at tale om en helt ny begyndelse for Lolland.

Kilde: Ritzau

Nyt fra netværket

Drømmer du om at køre i brintbus?

Så har du nu muligheden i Nordjylland, hvor tre busser nu er i drift hos Nordjyllands Trafikselskab. I alt 29 busser kører rundt i europæiske byer, som en del af EU-projektet 3Emotion. Forsøget skal give et indtryk af, om brintbusser er en teknologi, der kan bruges i den kollektive trafik med et nedsat klimaaftryk.

Kilde: Kreolis

Ny podcast om vinderen af RENOVER prisen 2019

Fra skyhøje fraflytningsprocenter til ventelister og fællesspisning – sådan ser virkeligheden ud i det almene byggeri Søndermarken i Fredericia efter en gennemgribende reovering i 2015. Derfor fik de RENOVER prisen 2019. Hvis du vil høre mere om projektet, kan du lytte til afsnittet Fællesskabet blomstrer i betonen, der er episode 2 af RENOVER prisens podcast Bygninger Fortæller.

Kilde: RENOVER

Landsbyggefonden skal sikre arbejdspladser

De 30 milliarder kroner, regeringen vil udmønte fra Landsbyggefonden, er både den største samlede investering i den almene boligsektor til dato og et forsøg på at holde hånden under dansk økonomi. Regeringens beslutning vækker stor glæde hos den almene boligsektor og byggeriets største aktører. Landsbyggefonden haren kø af godkendte projekter til en værdi af 18,4 milliarder, der bare venter på at blive sat i gang.

Kilde: DR & Regeringen

Langt færre indbrud i 2020

Indbrudstyvene har selvsagt haft det svært, mens en stor del af befolkningen har arbejdet hjemme. Men antallet af indbrud er faldet støt siden 2019. En udvikling metoden Nabohjælp kan være med til at fastholde. Ikke bare frygter tyven de årvågne naboer, men samtidig giver Nabohjælp en større tryghed og fællesskab i kvarteret. Det Kriminalpræventive Råd og TrygFonden, der står bag Nabohjælp, har udviklet appen Nabohjælp, hvor du kan finde flere tips og gode ideer til at undgå indbrud. Læs mere på nabohjaelp.botrygt.dk

Kilde: Realdania

Vejene til Hvidovre – ny bog af Poul Sverrild

Temaet er forstadshistorie – om en landsbys vej til forstad og om forstæder generelt. Bogen fokuserer på betydningen af at læse stedbunden historie indefra og i en samtidig kontekst. Når vores stedsforståelse bunder i bestemte fortidsforståelser, mister vi muligheden for at se de veje, udviklingen kunne have taget – og kan tage. Forstæderne er forrige århundredes største urbane succes og fortjener behandling på egne præmisser. Bogen kan rekvireres hos forlaget Frydenlund.

Kilde: Frydenlund

Ny rapport: Gågaden ligger øde, men byens grønne rum summer af liv

Den 3.-4. april observerede Gehl livet i Svendborg, Helsingør og København, formålet var at undersøge, om brugen af byen har ændret sig under COVID-19. Undersøgelsen viser blandt andet, at flere kvinder, ældre og børn bruger de lokale grønne områder primært til leg, afslapning og træning. Hvor kvinder ofte færdes to og to, ses mænd mest alene. Der er en stadig udvikling i måder at bruge byens rum på. Forskellige lokaliteter har været så populære, at det har været svært at overholde reglen om 2 meters afstand og forsamlinger på maksimalt 10 personer. Sikkert er det, at behovet for natur og rum til fysisk udfoldelse har fået nyt fokus.

Se hele undersøgelsen på covid19.gehlpeople.com

Nyt fra netværket

Seminar – kulturmiljøer i forandring

Forstadens boligområder forandrer sig i takt med, at ny beboere kommer til. Det truer det kulturmiljø, som samtidig er fortællingen om tidligere tiders boligpolitik og kan føre til konflikter mellem bevaringshensynet og ønsket om forandring. På seminaret får du gennem tre typiske forstads-boligområder fra efterkrigstiden forskellige metoder til at udpege sammenhængende kulturmiljøer. Derudover gives et indblik i hvordan epokenes kulturmiljøer kan få indflydelse på kommunernes planer og den fremtidige udvikling.

Se hele programmet på Byplanlab.dk

Det usynlige arkitektarbejde hyldes af Nykredit Fond

Under temaet kulturarv, restaurering og transformation går hovedprisen på 500.000kr til Varmings Tegnestue, der har specialiseret sig teknisk rådgivning og bistand indenfor restaurering af ældre, bevaringsværdige og fredede bygninger. Tegnestuen har blandt andet gjort sig bemærket ved restaureringen af Danerhuset samt restaureringen af Rytterstatuen i København.

Kilde: Nykredit Fond

Acceptabel adfærd efter pandemien

Københavns kloakering skyldes koleraepidemien i 1853. Mon bredere fortove med plads til større afstand bliver et resultat af coronaepidemien? Måske ikke, men at holde afstand er en af de adfældsændringer, som Marie Stender, antropolog og seniorforsker på Aalborg Universitet, peger på vil vare ved. Det samme gælder de rynkede bryn, hvis nogen hoster eller nyser i det offentlige rum alle andre steder end i egen albu. Historiker Mathias Mølbak Ingholt fra RUC er dog mere i tvivl om det med at hoste i albu, det lærte man allerede under Den spanske Syge i 1918. Til gengæld er de helt enige om, at urbanisering er kommet for at blive.

Kilde: Politiken.dk

Landskabet skal skabe forandring

I løbet af de næste to år står boligafdelingen Nøjsomhed i Helsingør overfor en gennemgribende renovering. Målet er at give området en ny grøn identitet, der kan styrke boligområdets fremtidige karakter og attraktionsværdi. Derfor transformeres området til et landskab med forskellige træarter, vilde græsser, dyrkningshaver, grønne stier og en aktiv samlingsplads for alle beboere og besøgende.

Kilde: Dagens Byggeri

Forstå kommunen, når du byudvikler

Online seminarrække for private ejendomsaktører

Hvordan kan samarbejdet mellem private aktører og kommuner optimeres? Hvordan kan man som udvikler/rådgiver forberede sig bedst muligt til at matche planer og krav. Og hvilke forventninger kan man på den anden side have til kommunernes planer og myndighedssagsbehandling? På seminarrækken får du indblik i kommunale processer, forvaltning, økonomi, politiske logikker og bliver bedre rustet til møder og dialog med kommunerne.

Kend den kommunale plan- og byggeproces

- Hvordan hænger plansystemet sammen og hvordan læser man kommune- og lokalplaner, spildevandsplaner osv.?
- Hvordan fungerer kommunernes forvaltningspraksis? Hvordan arbejder de forskellige afdelinger sammen og hvordan behandles sagerne politisk?
- Hvilke logikker og rationaler driver den politiske virkelighed og dagsorden i kommunerne?
- Hvordan kan man bedst muligt forberede et projekt i dialog med myndighederne, så kvalitet og tidsforløb optimeres?

Målgruppe

Ejendomsudviklere, arkitekter og andre private aktører.

Datoer

Seminarerne afholdes 25. august, 15. september og 6. oktober 2020 kl. 13.00 til 15.00 .

Praktisk

Maks. 25 deltagere, pladserne tildeles efter først-til-mølle-princippet.

Tilmelding

Tilmelding på www.byplanlab.dk

dansk byplan
laboratorium

Erik Lauritzen

Borgmester (S) i Sønderborg Kommune siden 2014

Født: 1960

Hjemby: Blans

Uddannelse og civilt erhverv:

Tidligere landmand og økonomikonsulent i landbruget.
Har undervist på landbrugsskole i 15 år.

Hot Hot or not i Sønderborg

Sønderborg by

Jeg er stolt over den forandring, vi har skabt i Sønderborg by siden kommunesammenlægningen. På det tidspunkt var de store industrier i gang med at fase ud, byen var generelt slidt, så kom finanskrisen og satte vores planer for byen i stå. Men vi fik skabt et økonomisk råderum, så kommunen kunne være fødselshjælper på nogle af de store projekter, vi gerne ville have i gang. Vi måtte tage nogle tæsk, fx for at hæve skatten. Men vi har taget ansvar for byens udvikling, og mange ting er sat i gang. Blandt borgerne er der nu en stolthed over byen og kommunen.

Sønderborg havn

Havneprojektet og ikke mindst Alsion er noget af det, vi er stolte af at vise frem. At man byggede så markant for et universitet, i sådan en afkrog af Danmark var meget vigtigt. Alsion har været med til at lægge niveauet for de projekter, der er kommet efter, og i Havneselekabet har vi været påpasselige med at holde det niveau. Der er opført mange private bygninger på havnen, og vi har fået en fantastisk havnefront og strandpromenade. Det eneste kommunale byggeri er Multikulturhuset. Det er en ombygget Valsemølle, der nu huser kulturhus, kunstskele og bibliotek.

Revitalisering af Sønderborg bymidte

Gennem de sidste år har vi gjort meget ved bymidten i Sønderborg. Vi hoppede også på den der med at bygge et storcenter. Men i stedet for at placere det i udkanten af byen, fik vi ryddet nogle gamle bygninger og opført det midt i byen. Det var i første periode efter sammenlægningen. Det gjorde selvfølgelig noget ved vores gågade, at der kom 50 nye butikker. Men det har haft en kæmpe værdi og på en måde genstartet bymidten. Vi har efterfølgende totalrenoveret gågaden og bymidtens pladser for i alt 40 mio. kr. Nu kan vi se en god udvikling, og at butikkerne ved at komme tilbage. Senest har vi fået en helt nybygget og topmoderne biograf.

Gid det var os ...

Af Ny W. Øhlenschläger
Fotos: Sønderborg Kommune

Tirpitz i Varde

Jeg er lidt misundelig på det, de har fået i Varde Kommune med Tirpitz – den historieformidling de er lykkedes med. Vi har jo noget unikt i vores område i form af Dybbøl og grænsehistorien, og jeg drømmer om, at vi også kan skabe en flot attraktion med fokus på formidling af den historie. Det vil sikkert ikke blive et kommunalt projekt, men det er noget, vi som kommune kan hjælpe til med.

Not

Slidte områder

Der er stadigvæk områder i Sønderborg by, som er slidte og trænger til at blive renoveret. Det er jeg ikke så glad for, men hvis vi fortsætter udviklingen i samme tempo, så kommer tiden også til dem.

Den tomme kaserne

Den gamle kaserne, som ligger midt i byen, blev nedlagt som sergentskole for 4-5 år siden. Det var nærmest et overgreb på byen, for den var meget vigtig for byens historie og selvforståelse. Vi har brugt den som asylcenter et par år, og det var fint, men nu står den næsten tom. Vi har solgt noget af den til en god investor, men vi står tilbage med hovedbygningen og nogle andre bygninger. Jeg havde en drøm om, at det skulle være et hus for alle vores foreninger. Det piner mig, at den bare står der.

Overbelastet infrastruktur

Infrastrukturen i og omkring Sønderborg by er overbelastet. Jeg kan godt ærgre mig over, at vi ikke fik tænkt det godt nok med, da vi lavede de her store byudviklingsprojekter. For nu oplever vi, at der er tilflytning til Sønderborg by, mens der er fraflytning i landområderne. Og så er der endnu mere pres på. Jeg vil tro, at det sker mange steder – man bliver grebet af, at det kan lade sig gøre med nogle store projekter, og så får man det ikke tænkt hele vejen. Det bliver vanskeligt og sikkert også dyrere at lave de rigtige løsninger nu – efterfølgende.

Indlæg fra Byplanblog

Coronakrisen og byudviklingen

Coronakrisen er primært sundhedsmæssig og økonomisk, men har dog også en række andre aspekter af mere psykologisk, sociologisk og politologisk karakter. De erfaringer, der indhøstes undervejs, er selvfølgelig først og fremmest vigtige i forhold til at komme bedst muligt igennem den aktuelle krise og forberede samfundet på håndteringen af nye epidemier, men der tegner sig også andre mulige læringer af dette store sociale eksperiment.

Af formand Jes Møller,
Dansk Byplanlaboratorium

I 1853, da koleraepidemien hærgede København med næsten 5.000 døds-ofre, var en af erfaringerne, at de dårlige boligforhold var en af hovedårsagerne til de dramatiske konsekvenser. Dermed blev epidemien startskuddet til en bred interesse for sunde byer og boliger, som i de efterfølgende årtier blev et af de centrale omdrejningspunkter for vores boligbyggeri og forsyningsforhold i de større byer. Et af de første eksempler på dette var opførelsen af Lægeforeningens boliger på Østerbro (Brumleby), der som navnet viser, blev iværksat af en række fremsynede læger i København. Senere kom Arbejdernes Byggefor-ening, der stod bag Kartoffelrækkerne, Humleby, Svanemølle-kvarteret og flere andre bebyggelser med små 3 etagers rækkehuse i perioden 1860-1900. Kloakeringen af København og sikringen af det rene drikkevand blev også i vidt omfang gennemført i denne periode.

Sundhedstemaet blev efterfølgende en ledetråd for byplanlægningen i mange år frem. Da Dansk Byplanla-

boratorium blev stiftet i 1921, var de førende kræfter ikke kun arkitekter og ingeniører, men også medicinere!

Lys, luft og sunde boligforhold

Helt frem til ca. 1990 ville den politiske ledelse i København (og flere andre danske byer) hellere nedrive brokvar-ternes tætte boliger og bygge nyt end at renovere og modernisere boligerne i de eksisterende ejendomme – med sundheden som hovedargument. Idealet var de åbne forstadsområ-der med mere lys og luft, enten med parcelhuse eller med store almene boligområder, typisk i åbne stok-bebyggelser, men efterhånden også i tæt-lav format.

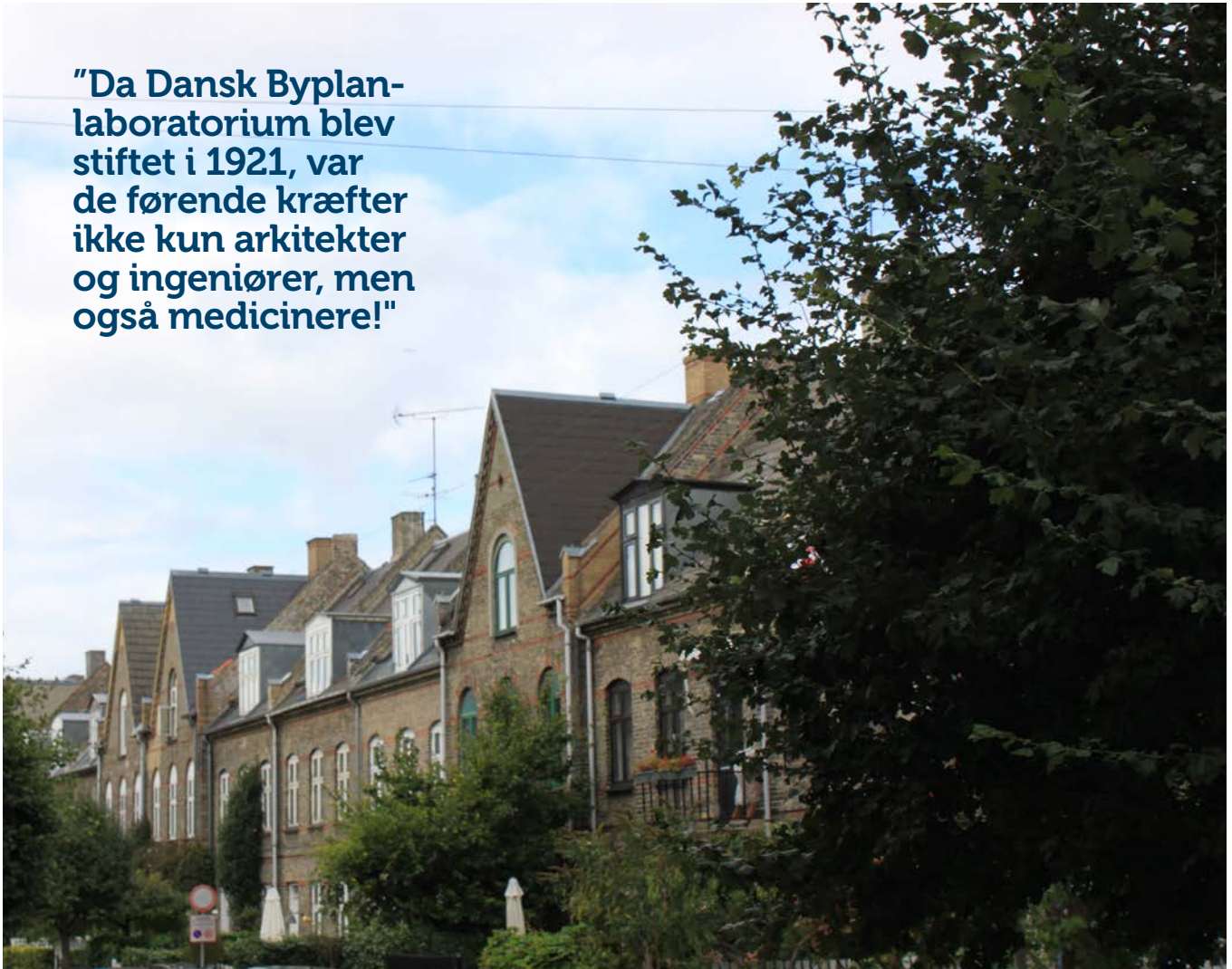
Alt dette er historie nu. Og coronapan-demien peger næppe først og frem-mest på helt nye byplanprincipper – selv om den måske kunne skærpe kritikken af alt for stor tæthed i visse nye boligområder. Men hvis vi ser på byudviklingen i bredere forstand, teg-ner der sig nogle mulige perspektiver baseret på den læring, som indhøstes i denne periode.

Mindre trafik viser vejen

Først og fremmest gennemfører vi for øjeblikket et kæmpe fuldskalaforsøg med væsentligt mindre trafik i og imellem vore byer. Der følges allerede op på, hvad det betyder for luftforure-ningen, og der vil sikkert snart komme nye tal for CO₂-udledningen, trafik-sikkerheden mv. Selvfølgelig kan den nuværende situation ikke fortsætte på længere sigt, men det er dog interes-sant at se nærmere på konsekvenserne af en markant reduceret trafik, når vi for en gangs skyld får muligheden for det. Det kan muligvis pege fremad imod byer med et mindre trafikbehov.

Også når det gælder de længere rejser – ikke mindst flyrejserne – er vi i en helt usædvanlig situation med næsten nedlukkede lufthavne. Dette er selvfølgelig heller ikke langtidshold-bart, men mon ikke at situationen kan give inspiration bredt i samfundet til at foretage lidt færre flyrejser i fremtiden? Når det gælder erhvervslivet, får vi trænet evnen til at holde møder i digital form med tele- og videokonfe-rencer af forskellig slags.

"Da Dansk Byplanlaboratorium blev stiftet i 1921, var de førende kræfter ikke kun arkitekter og ingeniører, men også medicinere!"

Og hvad angår ferierejser, vil kreativiteten i retning af kortere rejser på cykel, til fods eller på anden vis sikkert blive stimuleret. Og denne tendens vil kunne forstærkes, hvis byudviklingen fokuserer på flere rekreative muligheder i og omkring de enkelte byer. I en byudviklingssammenhæng får vi blandt andet mulighed for at kvalificere diskussionen om udformningen af en ny slags hjemmearbejdspladser og kontorfællesskaber i boligområderne.

Mange mennesker arbejder hjemmefra i denne tid, al ledelse og koordinering finder dermed sted på afstand. De foreløbige rapporteringer tyder på, at der indhøstes værdifulde erfaringer med de nye arbejdsformer, hvoraf en del muligvis kan forlænges ind i vort fremtidige arbejdsliv. I en byudviklingssammenhæng får vi blandt andet mulighed for at kvalificere diskussionen om udformningen af en ny slags hjemmearbejdspladser og kontorfællesskaber i boligområderne.

Lad aldrig en krise gå til spilde – lad os lære af den!

Sidst, men ikke mindst er den øjeblikkelige politiske håndtering af coronakrisen et meget interessant studie i politisk beslutnings- og handlekraft. Selv om heller ikke alt herfra kan overføres til nye, fremtidige situationer, kan man kun håbe på, at noget af denne handlekraft også vil være til stede, når der skal træffes beslutninger om håndtering af klimakrisen, biodiversitetskrisen og nogle af de andre kriser, som må forventes i de kommende år – og hver for sig med stor potentiel betydning for byudviklingen.

Et gammelt ordsprog siger, at man aldrig må lade en krise gå til spilde, dvs. glemme at lære af den. Jeg vil anbefale, at evalueringen af coronakrisen til sin tid ikke kun kommer til at omfatte sundhed og økonomi, men også de nye adfærds- og livsformer der prøves af netop nu – og som måske kunne sætte positive aftryk i den fremtidige byudvikling.

Kartoffelrækkerne opført på de tidligere kartoffelmarker. Sunde og moderne boliger opført til arbejderne i 1800-tallet efter koleraepidemien. Foto: Flickr

Om Byplanblog

ByplanBlog er en platform, som Byplanlaboratoriet stiller til rådighed for at fremme den byplanfaglige debat. Indlægget har tidligere været bragt på Byplanbloggen.

Læs de nyeste indlæg og find mere info på www.byplanlab.dk/byplanblog

Ny bog på vej

Gentænk byen - forskningen deler ny viden!

4 temaer

Byen og det gode liv
Byer uden grænser
Byer i bevægelse
Byernes klimaudfordringer

Center for Strategisk Byforskning har en ny publikation på trapperne, hvor den nyeste forskning og viden med relation til byforskning formidles, primært med det formål at skabe interesse for byplanlægning og strategisk byudvikling. Bogen indeholder 25 spændende forskningsbaserede artikler om alt fra byliv til mobilitet og klimatilpasning.

Af Michael Nørgaard, Dansk Byplanlaboratorium

Vores byer, bystruktur og forbindelsen mellem by og land er underlagt store forandringer i disse år. Urbanisering, dobbelturbanisering og affolkning af landområder er blot nogle af bevægelserne. Pendling og mobilitet er andre faktorer, der er helt afgørende for levevilkårene og for, hvordan vi kan håndtere byernes store udfordringer, bl.a. i forhold til klimaet.

Heldigvis forskes der meget i byer og byrelaterede emner i Danmark, så der er god viden om, hvad der driver udviklingen. Men der er også brug for, at skoler og uddannelsesinstitutioner har nem adgang til forskningen, bl.a. for at vække unges interesse for byplanlægning og strategisk byudvikling. Det er noget af afsættet for bogen "Gentænk byen", der udkommer i 2020 med 25 forskningsbaserede artikler skrevet og formidlet af forskere under Center for Strategisk Byforskning. Bogen er en opfølger på bestselleren "Den grænseløse by", fra 2013.

Sekundært er målgruppen for bogen praktikere, politikere og andre, der arbejder med byer.

Artikler

Artiklerne er inddelt i fire temaer, der fokuser på henholdsvis Byen og det gode liv; Byer under grænser; Byer i bevægelse og Byernes klimaudfordringer. Bogen udgives i sensommeren, hvor der forhåbentligt er mulighed for at lave lanceringsarrangementer i både København og Aarhus med fysisk tilstedeværelse!

Bag "Gentænk Byen"

Center for Strategisk Byforskning er et netværk og videncenter for byforskning med fokus på bæredygtighed, tværfaglighed og nyttiggørelse og formidling af forskningsresultater. Centret består af forskere fra Aalborg Universitet, Arkitektskolen Aarhus og Københavns Universitet. Dette gøres bl.a. gennem forskningsaktiviteter,

25 artikler

Skrevet af forskere fra Aalborg Universitet, Arkitektskolen Aarhus og Københavns Universitet.

konferencer og workshops med såvel forskere som praktikere samt publikationer som "Gentænk Byen". Center for Strategisk Byforskning samarbejder med Dansk Byplanlaboratorium om konferencer og artikler, som formidler og debatterer centrets resultater til en bredere kreds. "Gentænk Byen" er finansieret med produktionsstøtte fra Realdania.

CENTER FOR STRATEGISK BYFORSKNING

Læs mere ...

Center for
Strategisk Byforskning
www.byforskning.dk

Farvel til den moderne by?

Det kan være en helt anden by, der kommer ud på den anden side af corona-tiden! En virkeliggørelse af den værste version af "the smart city", hvor de byrumsidealere, vi har hyldet i årtier, må vige.

I en park i Singapore patruljerer en robohund udviklet af Boston Dynamics. Udstyret med sensorer og en højtaler beder den byens indbyggere om at holde afstand. Den er udstyret med en mission, der ikke er til at tage fejl af: Den frie bevægelse i det offentlige rum er nu en trussel mod folkesundheden. Det offentlighedsbegreb, vi traditionelt har forbundet med den moderne by, tager afsæt i forsamlingsfrihed, friktion, byens som smeltedigel og rum for det tilfældige møde. Det offentlige rum er et demokratisk rum, sagde man. Alle har lige adgang. Det, man hyldede i 90'erne- og 00'ernes byplanlægning, var en vitalisering af det offentlige rum med festivaler, attraktive pladسدannelser og byliv som de væsentligste ledemotiver. Byens "liveability" handlede i høj grad om byens rum som en scene for møder mellem mennesker. Billeder af Dronning Louises bro eller havnebadet på Islands Brygge gik verden rundt. Det virker allerede nu som en fjern fortid.

Fra Dogville til Islands Brygge

Det er ikke kun i Singapore, at det offentlige rum pludselig har ændret karakter. På Islands Brygge i København har myndighederne malet kvadratiske hvide felter på græsarealerne, der hver især må rumme 10 personer. Derudover er al færdsel reguleret med pile og skilte, der angiver hvilken retning, man må gå. Det minder om et dystopisk scenarie af Lars von Triers film Dogville med Nicole Kidman. Her var filmens scenografi erstattet af streger på et gulv i en lagerhal, der blev til en underlig klaustrofobisk kulisse, selvom der ingen vægge var. Her udspillede dramaet sig ligesom på Islands Brygge. Vi ser de første konsekvenser af en usynlig virus, der langsomt vil ændre vores adfærd i byens rum, og de krav myndighederne vil stille. Det er sådan set ikke et nyt fænomen. Koleraepidemien i midten af 1800-tallet ændrede grundlæggende vores forståelse af byens måde at være på. Bindsbøll designede Lægeforeningsboligerne, der i dag står som et vidnesbyrd om en nyt tids forståelse af sammenhængen mellem sygdom og den arkitektur, vi skaber. Det betød, at den tætte by blev et problem i sig selv, og en langsom spredning af byen og dens indbyggere kom på den bypolitiske dagsorden. Folkesundheden blev et uomgængeligt punkt i byens udvikling, og det var i høj grad det ledemotiv, der drev den moderne bevægelse op gennem det 20. århundrede. Ren luft, plads og adgang til grønne områder. Groft sagt.

Ekstreme scenarier dikterer

De sidste årtier har været præget af en række risikoscenarier, der som Covid-19 langsomt former byens rum. Terrortruslen har allerede sat sit tydelige præg på byen i form af det, der skulle være diskrete barrierer mod biler og lastbiler i højt tempo spredt i det offentlige rum. De dikterer, hvor vi kan gå, og minder os konstant om, at det offentlige rum er blevet en ideologisk kampplads med livet som indsats. Christiansborg er blevet hegnet ind af en perlekæde af tunge sten, der helt redfinerer det store åbne byrums skala og

DEBAT

Af direktør
Kristoffer Weiss,
Arkitektens Forlag

materialitet. Det er en reel befæstning af det vigtigste demokratiske rum i landets hovedstad. På samme måde vil klimaforandringerne – og måske i endnu højere grad – forme fremtidens by. De ekstreme scenarier dikterer, hvor og hvordan vi bygger. De overskriver de forestillinger, vi har om, hvad byen kan være. De er drevet af en ydre nødvendighed, som vi ikke kan diskutere med.

Frihedsidealere på spil

Covid-19 indskriver sig i den samme bypolitiske risikoaversion. Og den kommer helt tæt på, for nu er det den personlige kontakt mellem mennesker, der er på spil. Og de byrumsidealere, man har hyldet i så mange år, er pludselig blevet suspekter. Hvis det er den direkte kontakt mellem mennesker, de store forsamlinger, den skødesløse fejring af sommeren på Islands Brygge, demonstrationerne foran Christiansborg, der er ved at blive redigeret ud af byens liv, så er det en helt anden by, der kommer ud på den anden side. Det er ikke en by skabt i det modernes billede. Det er en virkeliggørelse af den værste version af "the smart city", hvor adfærdsregulering og overvågning af det offentlige rum vil blive opfattet som et nødvendigt onde. De frihedsidealere, vi knytter til forestillingen om det urbane liv, vil være en saga blot.

Detailhandel og megatrends

De fysiske butikker og nethandlen

Nethandlen stiger og forbrugeradfærden ændrer sig hastigt. Det gør, at mange butikskæder genovervejer deres strategi i øjeblikket. Så er der brug for flere fysiske butikker og flere aflastningscentre?

Af projektleder Christian Broen, Dansk Byplanlaboratorium

En del kommuner har, siden de fik muligheden i 2017, tilsammen udlagt mange kvadratmeter til nye aflastningsområder. Men nethandelen stiger markant; så er der egentligt behov for nye butikker? Hos nogle kæder ses faktisk en bevægelse hen imod mindre butikker. Det store spørgsmål, techgiganten Amazon, der i USA har udkonkurreret mange mindre spillere, har vi endnu til gode at opleve i Norden. Vi har talt med Per Nyborg fra ICP A/S, der bl.a. rådgiver kommuner, butikskæder, investorer og developere om detailhandel.

I Danmark oplever vi i de her år fysiske butikker og kæder, der går ned i omsætning på grund af pres fra stigende internethandel – men hvordan ser det faktisk ud med internethandelen for tiden? Og hvordan kommer I frem til pålidelige tal – dette er jo ikke eksakt videnskab, men snarere kvalificerede bud?

Per Nyborg: Der findes ingen officiel opgørelse over, hvilken andel internethandlen har af udvalgsvaremarkedet

– Danmarks Statistik har nogle tal, Foreningen for Dansk Internethandel (FDIH) har andre. Hos ICP udgrænser vi de mere materielle, fysiske varer, fra varer som næsten altid købes online, som fx hotelværelser, flybilletter og biografbilletter, og kom frem til et tal der hedder 23% i 2019. Det er en stigning på ca. 13 procentpoint ift. 2012. Vi gennemfører mange interviews med forbrugere og spørger dem, hvor de primært køber udvalgsvarer – her svarer 20 % uopfordret, at de primært køber på nettet. Så vores bud er, at nethandelen vil være stigende – vi skyder på, at den vil udgøre 30% i 2030.

Nye m² til aflastning

Efter planlovsændringen i 2017 har ca. 1/3 af kommunerne lagt planer for at udlægge nye m² til aflastningsområder, men er der behov? Og hvordan har aflastningsområderne det i denne tid – er der øget tomgang pt.?

Per Nyborg: Nej, vores generelle fornemmelse er ikke, at aflastningsområderne er præget af øget tomgang. Der har været udskiftninger,

hvor butikker og kæder lukker og erstattes af andre.

Mere end 30 kommuner har udlagt op mod en ½ mio. m² til aflastning. Forventer I, at de vil blive udnyttet? Også set i lyset af det stigende pres fra nethandelen og vurderer du, at der vil være pres på at få de nye muligheder?

Per Nyborg: Vender vi blikket mod kommunerne, ser vi, at der i enkelte kommuner udlægges m² på baggrund af konkrete ønsker fra en investor, men det er ikke det generelle billede. Vi ser også flere kommuner, der tidligere ikke kunne tilbyde plads til nye butikker, der med lovændringen nu skaffer sig en rummelighed. For mig at se er dette bare udtryk for en rettidig omhu. Men vi fornemmer ikke, at der i de her år er særligt stor investeringslyst i de forskellige brancher. Mit bud er, at vi vil se enkelte nye butiksløkaliseringer, en række mindre flytninger, hvor en butik flytter fra et gammelt område til det nye aflastningsområde, men vi tror ikke, at de nye rammer vil blive fyldt ud – slet ikke.

IKEA – ny tilstedeværelse i bymidten, tættere på kunderne. Foto: IKEA/ Sebastian Stigsby

Voldsomme ændringer i butiksudbuddet – og hvornår kommer Amazon?

Hvilke ændringer har I set i butiksudbuddet de senere år?

Per Nyborg: Vi har i de senere år set forandringer i butiksudbuddet. I starten sagde man, at tøj og beklædning var varer, som i hvert fald ikke ville blive handlet over nettet, men det er i stor stil sket. Mange tøjbutikker er forsvundet, og nogle af de større butikskæder er rekonstrueret – fx Din tøjmand, Tøjeksperten, Wagner, Noa Noa og Masai. Flere tv/radiobutiks-kæder som fx Fona er også væk. Udviklingen går hurtigt, det gør, at mange kæder genovervejer deres strategi i øjeblikket. Desuden er der truslen fra den amerikanske tech-virksomhed Amazon, der har et så omfattende varesortiment med 3 mio. varenumre, at de har udkonkurreret en række spillere på det amerikanske marked. Du kan købe rigtig mange former for udvalgsvarer – og få det leveret samtidigt med dine dagligvarer. Amazon er landet i England, Frankrig og Tyskland, men vi

ved endnu ikke, hvornår de vil rykke til Norden.

Butikker: Fra mega til mini

IKEA-koncernen er også et eksempel på en kæde, der på sigt ændrer butikskoncept fra at være vant til at bygge butikker på 40.000 m² over hele verden. IKEA købte for få år siden et stort areal ved Københavns Hovedbanegård

og havde planer om et nyt stort varehus. Disse planer er lagt på hylden, og i stedet eksperimenterer man med at komme tættere på forbrugerne, så de kan bestille varer til levering hjemme. Deres 2-300 m² store såkaldte Planning Studio på Vesterbrogade i København har vind i sejlene.

Planning Studio-konceptet er en overskuelig størrelse, der nemt vil kunne eksporteres til provinsbymidterne – tror du, vi vil se sådan en udvikling?

Per Nyborg: Næppe, men jeg tror, vi vil se flere af IKEAs Planning Studios i landets største byer. Parallelt har vi set tøjkæderne lancere mindre butikker med bolig og livsstilsinventar i strømgader og hovedgader – fx H&M Home og ZARA Home. JYSK Sengetøjsslager har henover årene udover deres traditionelle større butikker udviklet en variant, der kan ligge i bymidter. Vi tror også, at vi på den lange bane vil se nye IKEA-butikker på 15.000-20.000 m² i København.

23%

er nethandlen steget til i 2019. En stigning på 13% ift 2018.

Kilde: ICP A/S

Stigende nethandel truer bymidterne

Bymidter med liv og handel er truet af nethandel og aflastningscentre. Opfordring til kommuner og aktører i bymidterne om at stå sammen om attraktive tilbud, så nethandlens virkninger kan forsinkes.

Nethandlen er og bliver en trussel mod butikslivet i vores bymidter. Og det bør vi forholde os til! Hvorfor skriver jeg det? Fordi jeg dagligt møder kolleger, konkurrenter, leverandører, forbrugere og politikere, som hævder, at nethandlen jo bare skaber nye muligheder for de forretningsdrirende, at der vil åbne nye butikker, hvor de gamle er lukket, at smarte café'er, neglesaloner og tatovører vil overtage ledige lejemaal, og at jeg derfor ikke skal være nervøs for bymidternes fremtid. Eller at det er naturens – læs: markedets – gang: At hvad der ikke kan overleve konkurrencen fra nethandel og/eller eksternt beliggende aflastningscentre må dø – og jo før, desto bedre af hensyn til produktivitetsudviklingen.

Lokale indkøb

Men det kan og vil jeg ikke forlige mig med. Jeg tror, at vi med levende bymidter i købstæderne og levende landsbyer kan imødegå den dobbelt-urbanisering, som lægger "provinsen" i graven, medens de allerstørste byer har vokseværk med de konsekvenser, som det har for infrastrukturen, klima og miljø, ejendomspriser m.m. Og jeg håber, at corona-krisen – om ikke andet positivt – kan åbne vores øjne for værdier, der ikke bare kommer til udtryk i mere køb og smid væk, uden personlig kontakt, over lange afstande, uden lokal aktivitets-forøgelse, måske også uden national beskatning.

Oprethold det frie forbrugsvalg – i hele landet

Hvis nethandlen også på længere sigt forstærkes yderligere af corona-krisen, vil den indiskutabelt flytte handel og dermed aktivitet fra de fysiske butikker i købstædernes bymidter, fra supermarkeder i boligkvartererne og fra den sidste dagligvarebutik i landsbyerne til internationale handels-konglomerater som Amazon, til landsdækkende nethandlere, til hypermarkeds-containere på centrale parkeringspladser. Og nej, udviklingen kan formentlig ikke vendes, men den kan forsinkes med omtanke for øje. Og den kan rettes ind på en sådan måde, at det frie forbrugsvalg opretholdes i en større del af landet, end der ellers vil blive tale om.

Udviklingen kræver planlægning

Men det kræver politisk mod – og et opgør med den urskovsliberalisme, som præger dele af detailhandlens og ejendomsbranchens tilgang til vore byers fremtid. Med andre ord: Planlægning – lidt som dengang i slutningen af 1990'erne, da daværende miljøminister Svend Auken modigt indførte et midlertidigt stop for etablering af flere storcentre og hypermarkeder med det resultat, at vi ikke i dag har en snes overflødige hypermarkeder på bekostning af bymidter.

I dag handler det om meget nøje at overveje, om der er behov

DEBAT

Af John Wagner,
adm. direktør,
De Samvirkende Købmænd

for flere aflastningscentre. Og hvis kommunerne i deres indbyrdes konkurrence om at få det bedste detailhandelsindeks – på bekostning af nabokommuner – ikke kan forvalte denne opgave, så må erhvervsministeren – igen – påtage sig denne opgave, som Svend Auken i sin tid gjorde det. Og socialdemokrater er de da begge ...

Svigt ikke bymidterne

Og så handler det om at styrke bymidternes attraktivitet som mødepunkt for detailhandel, restaurationsliv, kulturtilbud og offentlig service. Slut med flere rådhusbygninger uden for bymidter. Gratis parkering i op til to timer. Fælles åbningstider. Påbud om medfinansiering af juleudsmykning – og mere til. Hvis du vil nyde den kundestrøm, som kan skabes i en attraktiv bymidte, skal du også yde til fælles bedste. Hvis du føler, at du kan være dig selv nok, så se, om du kan finde et andet sted at snylte på fællesskabet. For kun sammen kan bymidterne og dermed byen, byens ejendomsbesiddere, lejere i form af detailhandel og café'er, restauranter og andre serviceerhverv overleve truslen fra nethandlen. For den er og bliver en trussel mod de bymidter, som vi så gerne vil have, men alt for ofte svigter. Også politisk!

PROGRAM

PARTNERSKABER I PLANLÆGNINGEN

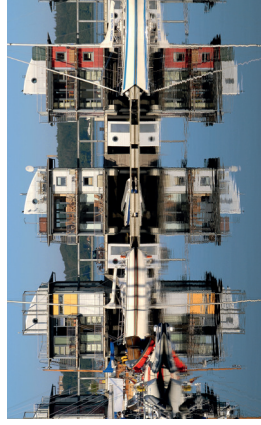
VEJE TIL BÆREDYGTIGE BYER OG LOKALSAMFUND

2020

BYPLANMØDE I AABENRAA, FLENSBURG OG SØNDERBORG
1.-2. OKTOBER 2020

dansk byplan
laboratorium

Vandhuse i Flensborgbydelen Sonwik.

14 BYPLANFAGLIGE UDFLUGTER

Tag med på en af Byplanmødets mange udflugter – fx til den tidligere flådestation Sonwik, der er siden 2002 er omdannet til en eksklusiv bydel. Vi besøger fredede kasernebygninger, der er omdannet til bolig og erhverv samt nye lejligheder i huse på op til 40 meters højde. Vi besøger også lystbådehavnen med 20 vandhuse, bygget på en bro båret af bjælker ude i fjorden.

Hvorfor partnerskaber?

Fordi byerne ikke bliver velfungerende af sig selv. Planlovgivning og markedsføring kræfter rækker ikke alene.

Direktør Mette Lis Andersen,
Konsulentfirmaet "Fru. Andersen".

MØDESTEDET

– Bagom Byplanmødet og partnerskaber

På Mødestedet sætter Byplanmødet spot på processerne bagom partnerskaber. Deltagerne kan her få indsigt i redskaber og metoder i konkrete partnerskaber. Her finder du bl.a. en række organisationer, kommuner samt rådgivningsfirmaer, mens du på scenen kan opleve en række faglige debatter mellem aktører i konkrete partnerskabsprojekter. På Mødestedet sker mødet mellem politikere og planlæggere, mellem rådgivere og kommuner, mellem det private og offentlige og mellem center og periferi.

Vil I have en stand på Mødestedet? Så kontakt Anja på ams@byplanlab.dk

DET KAN DU OPLEVE PÅ BYPLAN MØDEDET I AABENRAA, FLENSBORG OG SØNDERBORG

Hvad er styrker og svagheder ved forskellige partnerskabstyper? Tag til Byplanmødet og hør budene fra Aabenraa, Sønderborg og Flensborg

Vi kan skabe nok så fine rammer i bybilledet, men vi kan ikke få livet ind i rammerne. Derfor har vi brug for lokalt samarbejde og opbakning for at få projekterne til at leve – og det har vi heldigvis rigeligt af i Aabenraa Kommune

Borgmester Thomas Andresen (V), Aabenraa Kommune.

Byplanmødet og Covid-19-virus

Dansk Byplanlaboratorium følger myndighedernes Covid-19-retningslinjer. Bliver Byplanmødet aflyst på grund af dem, eller indfører din kommune særlige nedskrevne restriktioner, så gælder der særlige afbestillingsregler og deltagerne får det fulde beløb tilbage (Se mere på byplanlab.dk).

MINDST 14

Et sønderjysk kaffebord skal bestå af mindst 7 bløde kager og 7 sprøde kager, samt kaffe naturligvis. Mange nøjes ikke med 14 kager, men serverer hele 20 eller 30 forskellige slags.

Det traditionelle sønderjyske kaffe-bord serveres på Dyvig Badehotel på Als (udflugt 10).

DANSK-SØNDERJYSK MINIPARLØR

Goddag: Mojn

Farvel: Mojn Mojn

Vi skal på tur ned over grænsen og købe slik: Vi sika langs æwe æ grenz å køef burm

Denne flyer er tilrettelagt og udsendt af Dansk Byplanlaboratorium, maj 2020
LAYOUT: Karen Christensen Design

TRYK: KLS PurePrint A/S
FOTOS ER VENLIGST STILLET TIL RÅDGIVNING AF: Aabenraa Kommune, Flensborg Stadt og Sønderborg Kommune..

Langt, langt træk for fremtidens købstad

Fingerplanens far Peter Bredsdorff udarbejdede i 1962 en dispositionsplan for Aabenraa. Planen var en af de mest gennemarbejdede for sin tid og sikrede blandede ejerforhold i bydelene. Dispositionsplanen blev i 1966 grundlag for SBis Vejledning i dispositionsplanarbejde.

HAVN ER I HAVN

Efter en 10-årig indsats har det offentligt-private partnerskab (OPP) Sønderborg Havneselskab realiseret byggeri på det meste af havnen og forventer at lukke ved udgangen af 2020.

Sammenhold i Sønderborg

Når vi lykkes med partnerskabsprojekter som Project Zero og Byens Havn, er det kun fordi der har været commitment gennem 3-4 byrådsperioder og hele byrådet har følt sig involveret.

Borgmester Erik Lauritzen(S), Sønderborg Kommune.

225.000

indbyggere er der i de tre værtskommuner tilsammen: Flensborg Stadt har ca. 90.000 indbyggere, Sønderborg Kommune ca. 76.000 indbyggere og Aabenraa Kommune ca. 59.000 indbyggere.

Se det samlede program og tilmeld dig på byplanlab.dk

Byplanmødet finder sted i Arena Aabenraa, på Hjemmelle 3 i Aabenraa. Parker din bil her, eller tag tog eller fly til Sønderjylland – der er bus fra togstation og lufthavn torsdag morgen.

Partnerskabsmodeller nord og syd for grænsen..

..er vidt forskellige: I Tyskland ser vi ikke samme grad af offentlig-privat samarbejde, men der er stærkere statslige programmer og lovgivning, der fx kan forlignende erhvervsdrivende i et område til at bidrage økonomisk til istandsættelse af byrum.

Byråd Stephan Kleinsmidt, Flensborg Stadt, viceborgmester(SL) i Sønderborg Kommune.

HUSK PAS!

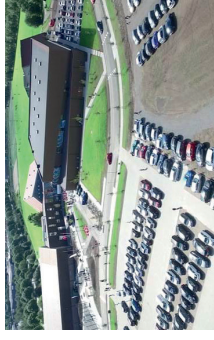
Fire af Byplanmødets udflugter krydser grænsen til Tyskland, så husk nu dit pas.

ANNONCÉR I BYPLAN NYT

Vil du have en annonce i Byplan Nyt 3, der udkommer op til Byplanmødet? Så kontakt Michael Nørgaard på mn@byplanlab.dk

Tilmeldingsfrist 10. august.

TORS DAG DEN 1. OKTOBER

10.00

Åbning og velkomst

· formand Jes Møller, Dansk Byplanlaboratorium og moderator, journalist Nynne Bjerre Christensen

10.15

Partnerskaber om byudvikling - hvem, hvad, hvor – og hvorfor?

Bykvaliteten kommer ikke af sig selv, men ved målrettet at forene – også modsat rettede – interesser og aktører om en fælles sag.

· Arkitekt m.a.a. Mette Lis Andersen, indehaver og direktør i konsulentfirmaet "Fru Andersen"

10.50

Pause og besøg på Mødestedets stande

11.40

Partnerskaber i grænseregionen

Hvad er den største fordel og fare ved at indgå i partnerskaber?

Hvordan adskiller de mange forskellige private aktørers logik sig fra kommunernes logik? Hvem bestemmer egentlig – og hvem sikrer bykvaliteten i sidste ende? Interview og debat med de tre værtskommuner.

· Borgmester Thomas Andresen(V), Aabenraa Kommune om byledelse af bymidtens aktører i Fremtidens Aabenraa.

· Borgmester Erik Lauritzen (S), Sønderborg Kommune om kommunens partnerskabsprojekter med erhvervslivet, som fx Project Zero, Byens Havn og Nordals Ferieresort.

· Byråd Stephan Kleinsmidt, Flensburg Stadt og viceborgmester(SL) i Sønderborg Kommune om nordtyske og Flensburg-perspektiver på partnerskaber.

12.30

Frokost

13.30-15.30

Mødestedet og 10 eftermiddags-sessioner

Om partnerskaber, byudvikling, bymidter, klimaindsatser, boligområder, landsbyer, destinationsudvikling, biodiversitet og fonds-donationer.

18.30-00.30

Aftenarrangement

På Skansen i Sønderborg – Byplanprisoverrækkelse, middag, underholdning og musik.

FREDAG DEN 2. OKTOBER

9.00

Dansk-tysk – fortid, nutid og fremtid

Hvad kan vi lære af historien – hvor står vi i dag og hvad vil fremtiden mon bringe? Et causeri om 100 året for genforeningen.

· Politisk kommentator Sigfried Matlok

10.00

Udflugter i grænselandet

15.00

Byplanmødet afsluttes i Aabenraa, Flensborg og Sønderborg –

15.30

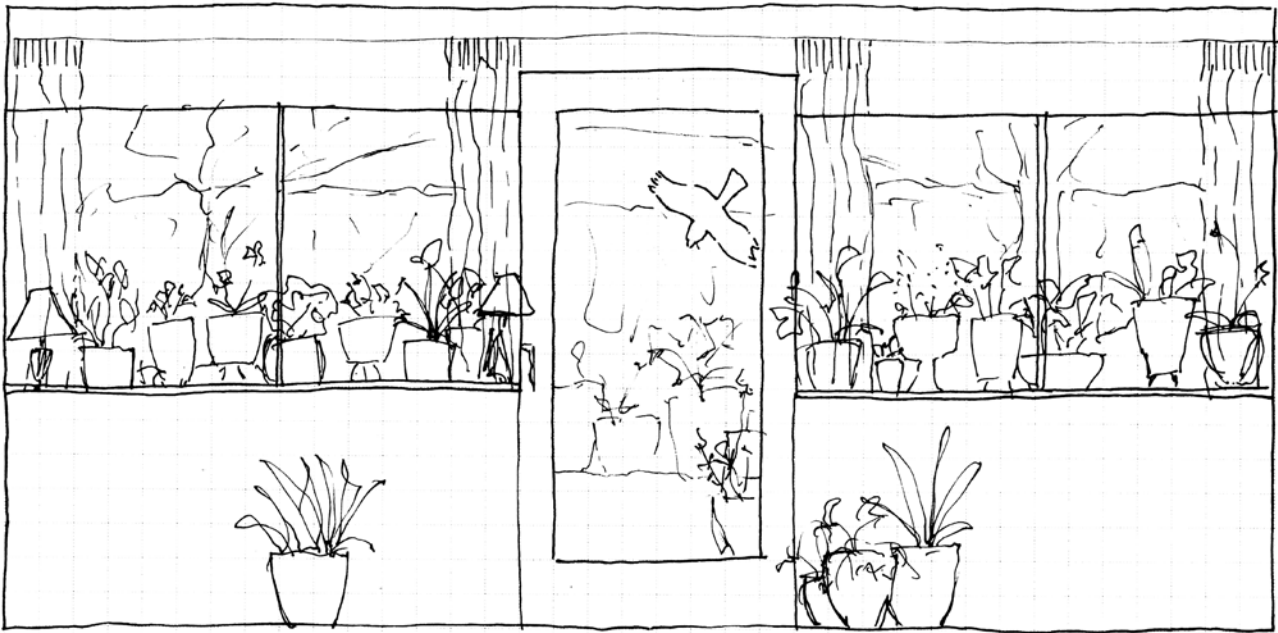
Tak for i år!

Hvordan håndterer planlægningen de udfordringer, som ikke kan klares af én institution alene? Byplanmødet stiller skarpt på partnerskaber – hvilke typer findes der, og hvad der deres respektive styrker og svagheder? På Byplanmødet dyrker vi en række lokale eksempler som byledelse i Aabenraa og erhvervspartnerkaber i Sønderborg. Og vi får sat perspektiv på de danske forhold med et blik fra Flens-borg og Nordtyskland: Hvordan løser nordtyskerne – der i øvrigt aldrig har haft strukturreform og kommunesammenlægning – planlægningsmæssige udfordringer, der ligner vores?

Med Aabenraa, Flensburg og Sønderborg kommuner som værter glæder vi os i Byplanlaboratoriet til at byde Byplanmødedeltagerne velkommen til tre kommuner, der på hver deres måde er frontløbere indenfor at arbejde med partnerskaber og byudvikling. 2020 er i øvrigt 100-året for Genforeningen med Sønderjylland, hvilket også vil spille ind i Byplanmøde-programmet.

Tilmeldingsfrist 10. august.

Se det samlede program og tilmeld dig på byplanlab.dk

Partnerskab

Boliglaboratorium i Høje-Taastrup

HÅNDSKITSE DER VISER, HVORDAN
BEOBEREN HAR INDRETTET SIG MED
ET FRODIGT VÆLD AF PLANTER
I KRUKKER BÅDE INDE OG UDE.
SKITSE AF ALMEN BOLIG I GADEHAVEGÅRD.
TEGNET AF STUDERENDE FRA KADK.

Et partnerskab kan give unik adgang til ressourcer. Hvis man vil give andre adgang til ens netværk, viden og aktiviteter, så kan det, der ellers er lukket, blive tilgængeligt. Det er én af konklusionerne fra et partnerskab mellem KADK, Høje-Taastrup Kommune og Domea. Omdrejningspunktet er 150 førsteårsstuderende og udveksling af ideer og viden om udvikling af Gårdhavegård i Høje-Taastrup.

Af studiektor, ph.d. Camilla Hedegaard Møller og lektor, ph.d. Jonna Majgaard Krarup, KADK

I februar 2020 blev rådhuset i Høje-Taastrup Kommune omdannet til en tegnesal for godt 150 førsteårsstuderende og undervisere fra KADK. Byrådssalen blev brugt til åbne forelæsninger og debatter. Guider fra Høje-Taastrup Kommune, Domea.dk og Høje Taastrup Gymnasium præsenterede de studerende for deres arbejde, liv og hverdag i området. 17 beboere i det almene boligområde Gadehavegård åbnede gæstfrit dørene, fortalte om deres liv og lod studerende registrere deres hjem i tegning. Hver fredag var der tværfaglige workshops om de studerende arbejder. Efter 2 ugers feltarbejde i Gadehavegård og på rådhuset

tog vi hjem på Holmen for at analysere og bearbejde vores studier. Vi gik til hinanden i en intens debat og fejrede første runde af samarbejdet med en velbesøgt udstilling tilbage på rådhuset i Høje Taastrup som afslutning. Var der praktiske forhindringer, modstand, brok over DSB's billetpriser, manglende betaling af kaffe, ghetto-angst, den obligatoriske sure beboer, bekymringer og mails efter kl. 22? Ja. Gav det mening? Var det indsatsen værd? Gør vi det igen? Ja.

Her kommer vores tre bedste argumenter for at indgå et partnerskab.

1 Partnerskabet som strategi

Først en indrømmelse: Vi er per definition spontant skeptiske overfor termer som partnerskaber, inddragelse, den blandede by etc., der bliver allestedsnærværende sandheder, vi glemmer at spørge kritisk til. Men på rådhuset i Høje-Taastrup Kommune gav ideen om et partnerskab pludselig mening. Vi tog egentlig først til Høje-Taastrup for at overveje et fremtidigt forskningsprojekt med kommunen og det almene boligadministrationsselskab Domea.dk. Der var mange nye ansigter om bordet. Måske skulle vi lære hinanden at kende først og afsøge

WORKSHOP PÅ RÅDHUSET I HØJE-TAASTRUP KOMMUNE. STUDERENDE FRA KADK DISKUTERER DERES STUDIER AF DET ALMENE BOLIGOMRÅDE GADEHAVEGÅRD MED NABIL BEN CHAABANE, DER ER GEOGRAF OG UDVIKLINGSKONSULENT I KOMMUNEN.

Kunne vi komme på sporet af en undervisningsform, hvor vi var i direkte kontakt med det, som en underviser kaldte "ægte menneskers ægte problemer?"

KONTRASTFULDT INTERIØR
TEGNET AF STUDERENDE I
ALMEN BOLIG I GADEHAVEGÅRD.

fælles dagsordener. Så hvad med at flytte et obligatorisk kursus for alle førsteårsstuderende til Høje-Taastrup? Hvad med at sætte de studerende til at analysere og registrere i det almene boligområde Gadehavegård? Hvad med at gå ind i den aktuelle debat om almene boligområder, parallelsamfundsindsatsen og fremtidens byer?

I første omgang opstod lysten til at samarbejde med de mennesker, der sad rundt om mødebordet. Kunne vi komme på sporet af en undervisningsform, hvor vi var i direkte kontakt med det, som en underviser kaldte "ægte menneskers ægte problemer"? Kunne vi udvikle et Boliglaboratorium sammen? Som forskere så vi også muligheden for at bruge kurset som trædesten til at udvikle et forskningsprojekt. Hvorfor ikke afsøge behovet for ny viden ved at samarbejde? Hvorfor ikke inddrage de studerende? Et år efter var det første partnerskab af den

karakter, Boliglaboratoriet, en realitet. Udover at have gennemført et obligatorisk kursus, har vi afprøvet udadvendte undervisningsformer, og vi er i gang med at udvikle et forskningsprojekt. Første argument er derfor, at partnerskabet er en strategisk mulighed for os, og at det giver mening på flere niveauer samtidigt. Derfor er det værd at investere ressourcer i.

2 I får adgang ved at give adgang

Måske er idéen om at give hinanden adgang det bedste billede på fordelene ved Boliglaboratoriet som partnerskab. Som arkitektskole har vi oplevet, at Høje-Taastrup Kommune og Domea.dk har givet os adgang til beboere, fagpersoner, viden, tid, lokaler etc., som ellers er udfordringer, når vi laver feltarbejde. Det er ekstremt stor forskel på at studere et boligområde

som gæsterne udefra og på at komme indenfor og få kontakt med beboere, medarbejder, beslutningstager etc. Vi har også fået adgang til faglige oplæg fra partnerskabet, som var mere ærlige og diskuterende, end vi indimellem oplever fra gæsteforelæsere. Det har også helt praktisk været en fordel at få adgang til et omfattende tegningsæt og til partnernes netværk. Omvendt har vi givet adgang til de faglige aktiviteter, forelæsninger og diskussioner, vi alligevel ville planlægge og gennemføre som arkitektskole. Vi har givet en reel og aktuel problemstilling plads hos os, som den har plads hos vores partnere. Derfor er det andet argument, at et partnerskab kan give unik adgang til ressourcer. Hvis I vil give andre adgang til jeres netværk, viden og aktiviteter, så kan det, der ellers er lukket, blive åbnet for jer selv.

STUDIER AF LYS I ALMEN BOLIG
I GADEHAVEGÅRD. TEGNET AF
STUDERENDE PÅ FELTARBEJDE.

STUDERENDE FRA KADK HAR BYGGET
EN MODEL AF GADEHAVEGÅRD I HOJE-
TAASTRUP, SOM DOMEA.DK ADMINISTRERER.
DE PRÆSENTERER FORSKELLIGE SCENARIER
FOR FREMTIDEN TIL FERNISERINGEN.

MODELLEN ER EN FORM FOR SPIL,
HVOR ALLE KAN AFPRØVE DERES EGEN
VISION FOR FREMTIDENS GADEHAVEGÅRD.

Hvis I vil give andre adgang til jeres netværk, viden og aktiviteter, så kan det, der ellers er lukket, blive åbnet for jer selv.

3

Gode spørgsmål til blinde vinkler

Kan I ikke få nogle studerende til at komme med forslag til et nyt hus, en plads eller nogle strategier? Den slags henvendelse modtager vi indimellem som undervisere. Hurtige og gratis forslag kan synes tillukkende. Svaret er dog bestemt og venligt: Nej, vi sætter ikke studerende til at tegne et nyt hus til jer, men de stiller utroligt gode spørgsmål. Måske er det mere værd? Vores erfaring er, at allerede førsteårsstuderende er i stand til at iagttage, registrere og studere så fagligt kvalificeret, at de indimellem stiller han-har-jo-intet-tøj-på-spørgsmål. Udover den verbale diskussion konfronterer de os med deres oplevelser af området igennem tegninger, fotos og analyser. De studerende er ved at danne deres faglighed og eksperimenterer med den. Derfor har de mod til at skifte mening undervejs og til at tvivle.

Et krav ser de ud til aldrig at blive usikre på: Bæredygtige løsninger. Af alle typer af argumenter var bæredygtighed det, der så ud til at overbevise dem mest. Der er emner, vi undgår i kraft af vores forskellige professionelle roller, og som vi ved, er følsomme for de andre. Alle organisationer har problemstillinger, de kommunikerer strategisk i forhold til, også langt ind i kontorlokalerne. Partnerskabet og de studerende har, som vi opfatter det, udfordret os gensidigt i forhold til hvilke emner, der kan tages op. Tredje argument er, at re-organisering af vores roller giver os anledning til at få øje på blinde vinkler og på at tage emner op, som vi ellers er enige om at undgå.

Citater fra logbøger, skrevet af førsteårsstuderende på KADK under forløbet

"Besøget hos beboeren var med til at ændre på min opfattelse af såkaldte 'udsatte boligområder', da jeg nok havde nogle lidt fordomsfulde forventninger inden, at vi kom indenfor hos beboeren. Det overraskede mig positivt, hvor hjemlig og hyggeligt, der var i lejligheden, når jeg tænker på hvor ikke-hjemlig og ikke-hyggelig blokken er udefra."

"Jeg er meget overrasket over (og stolt af!) hvor relevante sager vi får tildelt så tidlig i bacheloren og hvor centralt vi placeres, midt i det hele."

"Gennem dette forløb, har jeg fået en bredere ide om hvor mange aktører der er med under beslutningsprocesser som denne om Gadehavegård, og hvor svært det kan være at stille alle tilfredse. Det er et vanskeligt emne, og der er utrolig mange aktører, som alle har en mening og en agenda, og det bliver endnu mere udfordrende når det er noget, der er så privat som beboelse."

Speciale fra RUC

Utryghed kan ikke negligeres – men hvor meget skal det fylde?

Utryghed er en problematik som mange planlæggere konfronteres med. Men hvordan skal man som planlægger forholde sig, når emnet bliver bragt på banen. Ved Nørrebro Station i København fik utrygheden indflydelse på planerne for byrummet.

Utryghedsformer

Forskning peger på, at utryghed er et komplekst fænomen, og der findes ikke en entydig forklaring på, hvad som forårsager det. Utryghed kan være konkret eller ukonkret. Den konkrete utryghed er en reaktion på en specifik fare, hvorimod den ukonkrete kan karakteriseres som ængstelse eller bekymring.

Utryghed kan både forstås som rodfæstet i individet eller som udspringende fra de fysiske omgivelser. På den måde kan utryghed både tilskrives individets egen usikre sociale og økonomiske situation, eller et steds fysiske udformning og tilstedeværelse af elementer man finder skræmmende.

Figuren til højre viser, hvordan utryghed kan forstås i forhold til, om den er konkret eller ukonkret, og om den har en rumlig eller individuel karakter. Den situationelle utryghed relaterer sig til et specifikt sted eller situation, hvor utrygheden opleves. Områdeutrygheden er forståelsen af et område som utrygt, baseret på et mentalt billede af, hvilke områder man opfatter som farlige og skal undgå.

Af cand.soc. Oliver Westphal Ter-Borch og cand.soc. Simon Colmorten Henriksen

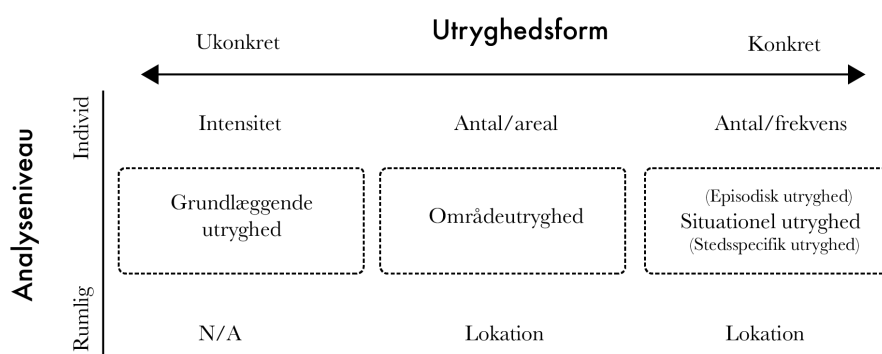
På grænsen mellem Bispebjerg og Nørrebro danner Nørrebro Station en port mellem de to bydele. Stedet har i en årrække været præget af misvedlighold, graffiti og kaotiske trafikforhold, men byder også på et mangfoldigt byliv. Områdets fremtid har længe været debatteret, og nu ser det ud til, at der sker noget. Med åbningen af metrostationen i området er der et fornyet fokus på planerne.

Lokaludvalgene fra Bispebjerg og Nørrebro har længe arbejdet på planer, der tilgodeser områdets skæve og rå identitet, samt skaber bedre forbindelse mellem de to bydele. Men en ny aktør har blandet sig i debatten. Den lokale borgeralliance Medborgerne har ført en effektive kam-

pagne kaldet "Tryk Nørrebro Station", som har sat fokus på utryghed som en central udfordring for området. Vi har i vores speciale stillet skarpt på, hvilken rolle utryghed spiller for den igangværende planlægning af området.

Forskellige utrygheder

Medborgernes kampagne har fået stor opmærksomhed fra flere lokalpolitikere. På den måde er utryghed blevet et centralt tema i debatten om området, hvilket blev understreget, da overborgmesteren besøgte stationsområdet og lagde særligt vægt på, at området i fremtiden skulle være mere trygt.

Men der er langt fra enighed om, hvorfra utrygheden udspringer. Områdets mange aktører peger på et væld af faktorer såsom graffiti, kriminalitet, manglende lys, toiletter og gentrificering. Mange pegede også på et selvbestaltet genbrugsmarked under skinnerne, der drives af hjemløse romaer, som særligt utryghedsskabende. Samtidig var der flere aktører, der slet ikke kunne genkende området som utrygt, eller at det skulle være særligt præget af kriminalitet.

Forskningen peger på, at utrygheden er en u håndgribelig størrelse. Den kan være konkret, eksempelvis når man frygter at blive udsat for kriminalitet. Men den kan også være ukonkret og i højere grad udspringe af bekymringer over ens økonomiske eller sociale situation. Paradoksalt nok vil de personer, som er i mindst risiko for at blive udsat for kriminalitet, ofte være de mest utrygge og omvendt.

I vores undersøgelse opdagede vi, at det er svært at afdække præcis, hvori utrygheden består. De centrale aktører havde modsætningsfyldte forklaringer på utrygheden og pegede både på en konkret og en ukonkret frygt.

Dominerende tema

Men når det ikke er muligt at sige præcis, hvad der skaber utryghed, hvordan forholder vi os så som planlæggere til utryghed? En af udfordringerne er, at utryghed ofte kommunikerer og forstås som en konkret utryghed – en frygt for en umiddelbar fare. Derfor er der en tendens til, at utryghed ofte imødegås med konkrete tryghedsfremmende tiltag i byrummet. Men utryghed er langt mere kompleks end dette, og tryghedsindsatser risikerer derfor at skyde forbi de egentlige problemer. Derfor må man som planlægger forholde sig kritisk til utryghed og være bevidst om, at utryghed er mere end frygten for ens sikkerhed.

Samtidig må man også være opmærksom på, at utryghed er et stærkt virkemiddel for aktører, som vil have deres sag på agendaen. Ingen har lyst til at negligere andres utryghed, og derfor kan det spille en uforholdsmæssig stor rolle for planlægningen. Eksempelvis mødte vi i vores undersøgelse kun få interessenter som personligt følte, at området omkring Nørrebro Station var utrygt. Størstedelen forholdt sig i stedet til andres utryghed og brugte i højere

grad utrygheden som en platform for at italesætte deres egen forståelse af områdets udfordringer; manglende opholdsmuligheder, dårlige trafikforhold eller at området skal renoveres.

Utilsigtede konsekvenser

Marginaliserede mennesker i gadebilledet er ofte en kilde til utryghed. Derfor bliver disse grupper ofte set som en del af problemet på trods af, at de ikke udgør en reel trussel, og har den samme ret til at opholde sig i byrummet som alle andre. Faren ved utryghedsindsatser er, at de i nogle tilfælde vil rette sig mod disse grupper og på den måde marginalisere dem yderligere.

Ved Nørrebro Station blev forståelsen af stedet som utrygt et led i en kamp om områdets byrum. Forståelsen retfærdiggjorde fjernelse af opholdsmuligheder, opsætning af "tryghedsskabende belysning" og privatisering af offentlige byrum i et forsøg på at regulere brugen af byrummet.

Kilde: Scherg, R. H. (2016). Utrygheden finder sted: En undersøgelse af utryghed ved kriminalitet med særlig fokus på udforskningen af utryghedens rumlige dimensioner og miljømæssige årsager.

Partnerskaber om byudvikling - er kompetencerne på plads?

Byplanlægning er et tværfagligt felt, hvor udøverne kommer fra mange forskellige fag. Det er en stor styrke, for der er et stigende behov for at tænke i helheder og på tværs af sektorer. Men hvordan står det egentlig til med kompetencerne? Byplanlaboratoriet, Akademisk Arkitektforening, KADK og Realdania samarbejder om en kortlægning af kompetencesituationen indenfor bæredygtig strategisk byudvikling. Projektet løber frem til udgangen af 2020.

Af direktør Ellen Højgaard Jensen, Dansk Byplanlaboratorium og medlem af projektets styregruppe

I en lang årrække har fokus været at skabe vækst gennem strategisk planlægning, hvor kommuner og byer har konkurreret indbyrdes. Konkurrencen er stadig på dagsordenen, men er i højere og højere grad koblet med et ønske om social, sundhedsmæssig og social bæredygtighed. Det er et gyldent øjeblik for planlæggerne og faget, hvis vi kan gribe bolden. For vi bryster os af at kunne tænke helhedsorienteret.

Med bæredygtighed og verdensmål i centrum søger kommuner og

rådgivere i stigende grad efter planlæggere, der kan gå på tværs og har relationelle kompetencer. Det har analysevirksomheden Damvad vist i en ny analyse, der er gennemført i samarbejde med arkitektskolen i København. Damvad har adgang til 95% af alle stillinger, der bliver slået op – og kan se en meget stor vækst. Fra 2010 til 2018 er antallet pr. år steget fra 130 til 440 stillingsopslag. En del af stigningen kan givetvis tilskrives et generationsskifte, men det er i alle tilfælde tankevækkende.

Citater fra jobannoncer

“Er en selvstændig projektleder, der formår at drive projekter med mange interessenter.”

**Frederiksberg Kommune
2019**

“Kan omsætte overordnede strategier og visioner til konkrete resultater. Har forståelse for og indsigt i værdiskabelse på by- og projektniveau.”

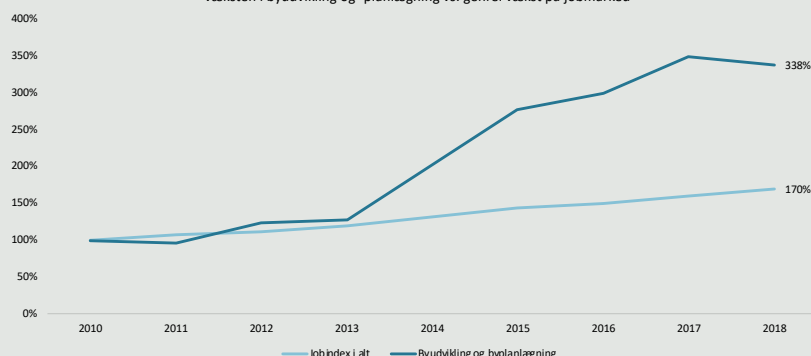
Aalborg Kommune 2017

“Har faglig viden, netværk og interesse indenfor bæredygtighed og cirkulær økonomi. Er god til at kommunikere klart og jordnært om svære emner til mange målgrupper.”

Skanderborg Kommune 2019

Der er generelt stigende efterspørgsel efter gode planlæggere

Væksten i byudvikling og -planlægning vs. genrel vækst på jobmarked

Netværkskompetencer er efterspurgt

Ser man på jobannoncernes ordlyd fra 2014 og frem, så nævnes evnen til at inddrage alle parter og tænke strategisk stadig oftere. I 35% af jobopslagene nævnes strategiske kompetencer, mens der i 22% nævnes samarbejdskompetencer og evnen til at lede i netværk. Det er dog vigtigt at understrege, at det naturligvis er byplanlæggerkompetencerne, der er topscorer og specifikt nævnes i 55% af jobopslagene. Der er i kommunerne et behov for specialister, der kan indgå i teams og samtidig kan tænke og agere helhedsorienteret. Der er en klar tværfaglig kompetenceprofil indenfor feltet.

En verdensmester imellem mange verdensmestre

Damvad har også udført 30 interviews med kommuner, virksomheder og organisationer, der beskæftiger sig med strategisk og bæredygtig byudvikling. Ikke overraskende peger de fleste på behovet for en mere holistisk tilgang, og at bæredygtighed er kommet mere i fokus. Det er

ikke nyt, men er gået fra at være en mulighed til et element, der efterspørres i alle byudviklingsprocesser. Sidst men ikke mindst nævner næsten alle interviewpersonerne et behov for en øget evne til tværfagligt samarbejde – dog uden at det går ud over fagligheden. Der er en bred enighed om, at denne problemstilling ikke skal løses ved at lave hybriduddannelser. Som en kommunal repræsentant meget sigende udtrykker det: "Man skal måske lære at have en forståelse af, at man kommer ud, og på den ene side er verdensmester, men man er nødt til at forstå, at man bare er én verdensmester imellem mange verdensmestre".

Mere end to tredjedele af de interviewede aftagere nævner desuden, at de oplever mangel på kompetencer indenfor projektprocesser og strategi. De har også svært ved at finde medarbejdere, der kan arbejde med mange forskellige stakeholdere, og som har en politisk forståelse

Efteruddannelse kan være en del af løsningen

Justering af uddannelserne og oprettelse af nye uddannelser kan være

nødvendigt, men efteruddannelse kan også være en del af løsningen. Dansk Byplanlaboratorium bliver nævnt som en af de muligheder, der findes i dag.

Næste skridt

I hovedanalysen går Damvad og CFBO endnu dybere ned i forskningen på feltet. Der vil også blive set nærmere på behovet for vidensdeling og udvikling af uddannelserne. I Byplanlaboratoriet er vi meget optagede af, hvordan vi kan styrke netværket, udvikle efteruddannelserne og bidrage til at den forskningsbaserede viden bliver bragt i spil. Det vil vi informere mere om, når resultaterne foreligger.

Find forundersøgelsen

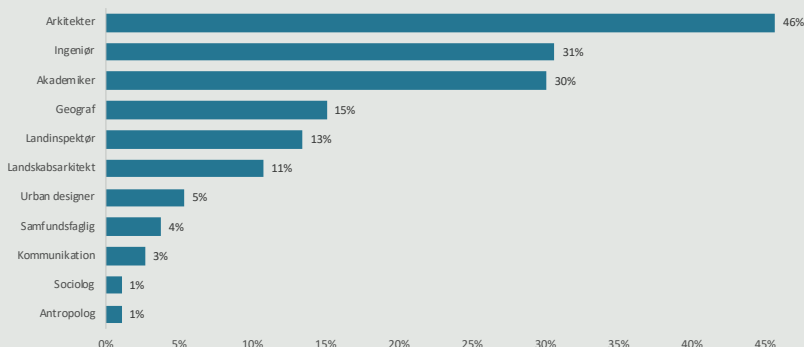
Undersøgelsen er udarbejdet af DAMVAD Analytics med analysebistand fra Nordic Sustainability for Det Kongelige Danske Kunstakademis Skoler for Arkitektur, Design og Konservering (KADK). Kortlægningen er gennemført med støtte fra Realdania. Den består af følgende elementer:

1. Analyse af kompetencebehovet for udvikling af fremtidens byer
2. Kvantitativ kortlægning af kompetencebehov
3. Kvalitativ undersøgelse af kompetence- og vidensbehov
4. Kortlægning af uddannelsesudbuddet.

Den samlede undersøgelse kan blandt andet downloades på Byplanlaboratoriets hjemmeside: www.byplanlab.dk

Arkitekterne er stadig meget efterspurgt, men feltet er bredt

Fordelingen af efterspurgt uddannelser i jobopslag indenfor bæredygtigt strategisk byudvikling

Nye fortællinger i velkendte overflader

Kunst i nybyggeri kan være med stil at skabe historie og identitet og opfordre til nye måder at bruge uderummets arealer på.

Af kunstrådgiver Charlotte Bagger Brandt, Råderum, med speciale i kunst i det offentlige rum

Hvad har en farvestrålende multi-bane, adskillige runde mosaikbænke, et rundt solur, et observatorium og mønstre i asfalten med hinanden at gøre? De er alle sammen dele af et stort kunstværk anlagt i fællesarealerne i et nyt boligområde i Trekroner ved Roskilde. Samtidig er de også måder at transformere velkendte overflader, belægninger og materialer til nye udtryk, så der opstår anderledes fortællinger i et nybygget boligmiljø.

Udfordringen i nybyggeri kan være, at det fremstår historieløst, og det har dette kunstprojekt direkte gået ind og ændret på. Ved at skabe en æstetisk historie, via en anderledes materialehåndtering udfolder der sig mange forskellige typer uderum mellem husene. Samtidig ændrer kunstværket regelsættene for udeaktiviteter ved at skabe nye strukturer og anderledes regler for velkendte aktiviteter såsom boldspil, legeplads og wayfinding. Der er i alt 21 nedslag i området skabt af kunstneren, alle er de runde og bliver dermed en slags grundform for værket. Grundformen skaber genkendelighed og samler alle de meget forskellige dele og funktioner til ét samlet hele.

Nysgerrighed bliver som en rød tråd gennem hele projektet stimuleret og materialiseret ved nye måder at

anvende velkendte materialer på. Legepladsen er ændret til at være en sansehøje, der består af forskellige runde sidde-, hoppe- eller kravle-elementer, hvor natursten og ituslået tegl er lagt i mosaikker og mønstre i cement. Overfladerne er bløde eller ru under hænderne, så elementerne kan sanses på andre måder end med øjnene. Derudover kan de rustikke elementer holde til at blive hoppet, kravlet og siddet på. Til eksempel er der skabt et stort solur, man kan sidde på, hvor viserne er lavet af sten fundet i jorden under byggeprocessen. Mens man sidder der, kan man fundere over tidens gang ved at følge solens bevægelse over soluret, der viser at timerne går. Eller også kan tankerne vækkes af en helt anden type tid end den mekaniske tid gennem selve solurets materialitet, der minder os om, at der i undergrunden ligger disse store sten, der peger langt tilbage i tiden.

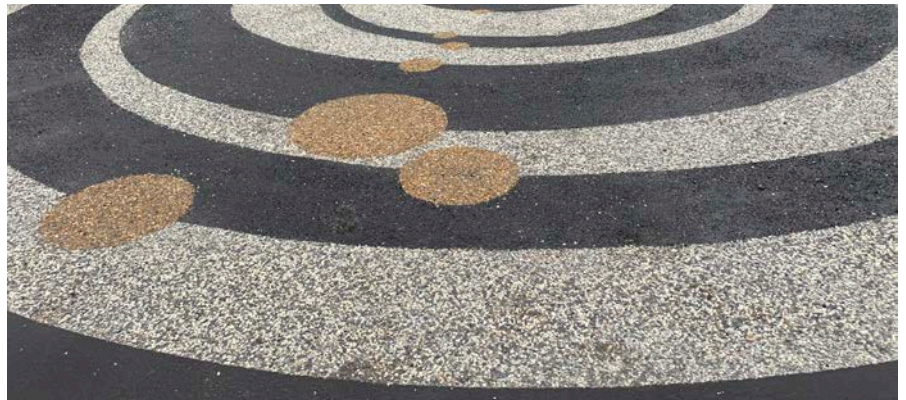
Den underliggende fortælling i alle dele af kunstværket forholder sig til jorden og menneskets skabelse, samt hvilke grundstoffer alting er skabt af. Derfor er alle mønstre skabt i forskellige grundstoffer som asfalt, jord, cement, belægning eller tegl og bliver i denne sammenhæng et historieskabende element. For at komme med en række eksempler viser de farvede skiver i den runde multibanes

belægning fordelingen af grundstoffer i universet. Overfladerne i sansehøjene viser processer af celledelinger i menneskekroppen, og de store mønstre i asfalten viser forskellige planeters indbyrdes forhold til hinanden i en abstrakt form. Værkets titel; HERFRA HVOR VI STÅR, peger altså på det "lille" menneskes forbindelse med det store univers, som vi kan observere i såvel jorden under os, som i stjernerne og universet over os. I tråd med denne fortælling, er der til værket derfor skabt et observatorium, hvor man i stilhed kan betragte himlen over sig.

At skabe et kunstværk med så mange delelementer, der griber ind i både landskab og funktion i et stort boligområde, forudsætter en lydhør, åben og interesseret bygherre, der inddrager kunsten tidligt i byggefasen. Herudover kræver det lyst til eksperimentet hos både kunstner, kunstrådgiver og bygherre, samt de involverede underleverandører og håndværkere. Det tværfaglige samarbejde har muliggjort overfladernes æstetik for stedet, der samlet set skaber en ny fortælling for hele boligområdet. En fortælling, der både pirrer sanserne og opfordrer til nye måder at bruge uderummets arealer på.

Herfra hvor vi står er et stort stedsspecifikt og landskabeligt kunstværk skabt af billedkunstner Mette Winckelmann i det nye boligområde Nordens Søpark i Trekroner. Kunstværket er skabt specifikt til stedet og støttet af Statens Kunstfond.

Længe leve landsbyerne

Metode til strategisk forskelsbehandling

Lokale kræfter er ofte altafgørende for om landsbyer er levedygtige. Men kommunerne bør arbejde systematisk og strategisk med målsætninger og indsatser for landsbyerne, så potentialet udnyttes og de rigtige virkemidler kan benyttes til at skabe levedygtige landsbyer – enten gennem vækst, omstilling eller tilpasning

Af indehaver og rådgiver Camilla Hjortkjær; og seniorrådgiver Louise von Müllen, 'Hjortkjær - strategisk rådgivning for by og land'

En vedvarende befolkningstilbagegang udfordrer i dag mange landsbyer og landdistrikter. For at forbedre udviklingsmulighederne er det nødvendigt at arbejde mere systematisk og strategisk. Lov om strategisk planlægning indebærer netop, at kommende kommuneplaner skal indeholde en strategi for udvikling af landsbyer på 200-1000 indbyggere.

Mange kommuner har i dag ikke en samlet strategi for deres landsbyer, men baserer sig i stedet primært på en bottom-up tilgang. Ofte er det landsbysamfund, der selv viser initiativ og virkelyst, som understøttes. Det er positivt, at landsbyer, der kan og vil, understøttes. Fordi landsbyer med aktive civilsamfund bidrager til at udvikle landsbyerne.

Knap så positivt er det, at det i praksis medfører en ustrategisk forskelsbehandling af landsbyerne, der ikke bygger på viden om landsbyernes reelle potentialer og udfordringer eller på politiske visioner, men alene på landsbyernes initiativrigdom.

En sådan tilgang flugter ikke med en samlet strategisk planlægning.

I denne artikel beskrives en nyudviklet metode.

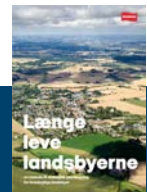
Metoden kan understøtte en strategisk forskelsbehandling af vores landsbyer, der tager nøje højde for landsbyernes reelle muligheder både i om omkring landsbyerne. Og hvor alle landsbyer – uanset om de skal vækste, omstilles eller tilpasses – skal indgå i en samlet strategi. Formålet er at skabe levedygtige landsbyer.

Vækst, omstilling eller tilpasning

Hvilke linjer, der skal lægges for en landsbys fremtid, må bero på en grundlæggende analyse af en række relevante faktorer vedrørende geografi, demografi og civilsamfundsstyrke. På den baggrund kan kommunerne formulere forskellige målsætninger for grupper af landsbyer, der har forskellige forudsætninger. Konsekvensen bliver differentierede målsætninger for landsbyerne. Nogle landsbyer har et reelt vækstpotentiale, mens andre skal omstilles ud fra profilpotentialer såsom turisme og natur, og andre igen skal tilpasses – ofte ud fra et princip om værdig afvikling.

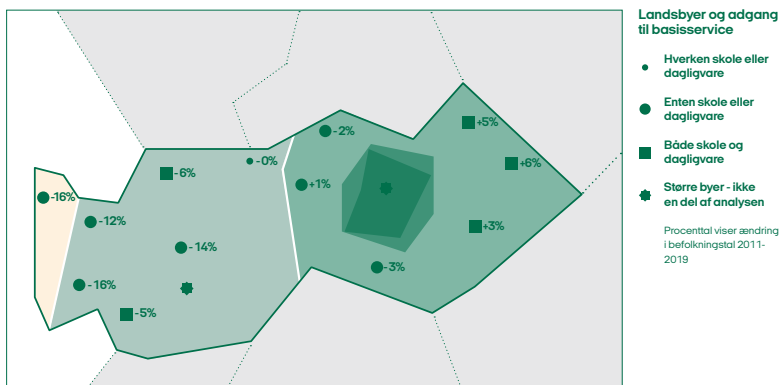
Indsigt i civilsamfundenes styrke suppleret med geografisk og demografisk viden

En analyse af kommunens landsbyer kan afdække geografiske og demografiske forhold, såsom adgang til indkøb, skoler, arbejdsmarked og huspriser,

Om metoden:

- Artiklen bygger på viden fra projektet og publikationen "Længe leve landsbyerne - metode til strategisk planlægning for levedygtige landsbyer"
- Metoden er på opdrag af Realdania udarbejdet af konsulentvirksomheden Hjortkjær, der arbejder med strategisk rådgivning for by og land. Urland Aps har udarbejdet den geografiske og demografiske kortlægning
- Holstebro, Norddjurs og Vejen Kommuner har deltaget i kortlægning og analyse af deres kommuner og i metodeudviklingen
- Målgruppen for metoden er alle kommuner, der skal i gang med strategisk landsbyplanlægning jf. "Lov om strategisk planlægning for landsbyer" fra 2019
- Metodepublikationen kan downloades eller rekvireres hos Realdania på www.realdania.dk.

Kort 12. Opsamlingskort med geografiske og demografiske informationer inkl. landsbyinformation vedr. anvendelse af skoler og dagligvarebutikker

som gør det muligt at opdele kommunen i områder med forskellige karakteristika. Dertil kan tilføjes information om fx befolkningsudvikling og basisservice på landsbyniveau, se kort 12. De demografiske og geografiske forhold vil ofte tegne et tydeligt billede af, hvilke områder af kommunen der generelt er under pres. Her er det dog helt afgørende, at billedet nuanceres med viden om civilsamfundenes styrke i de forskellige landsbyer, fordi det kan sige noget om, i hvor høj grad landsbyerne selv kan være med til at løfte den fremtidige udvikling. Metoden her lægger op til en kategorisering af landsbyerne ud fra syv parametre: Engagement og frivillighed, For- eninger og uformelle organiseringer, Lokalsamfundsorienterede virksomheder, Samarbejdskultur, Faciliteter i landsbyen, Fællesskab og Landsbyens potentialer.

Formålet er at opnå systematisk indsigt i civilsamfundenes styrke i hver enkelt landsby, således at aktive civilsamfund løftes til at være en del af den strategiske retning, mens mere stille civilsamfund understøttes af en aktiv kommunal indsats. Vi foreslår en screening af landsbyernes civilsamfund gennem en spørgeskemaundersøgelse.

Skemaet udfyldes af landsbyen, fx af borgerforeningen eller lokalrådet, og evt. i samarbejde med borgerne i landsbyen. På baggrund af besvarelserne inddeles landsbyerne i fire kategorier af civilsamfund: meget aktive, aktive, mindre aktive og stille civilsamfund.

Ved at koble kortlægningen af kommunens geografi og demografi med civilsamfundsstyrken kan man nu skabe et overblik over de enkelte landsbyers muligheder og udfordringer, se kort 13.

Grupperinger som redskab til strategisk planlægning i praksis

Kommunen kan nu inddele sine landsbyer i grupper med samme karakteristika, se kort 14. Grupperingen skaber overblik og kan bruges som afsæt for de endelige strategiske målsætninger, delmål og virkemidler for hver landsby. Inddeling i landsbygrupper er udgangspunktet for at opstille differentierede målsætninger for udviklingen af kommunens landsbyer, og der er

dermed også udgangspunktet for en endelig strategisk plan. Der skal altså opstilles målsætninger for alle landsbygrupper, både hvor kommunen vil arbejde for øget vækst og befolknings-tilgang og hvor det er mere realistisk at fokusere på en tilpasning med færre borgere.

Målsætningerne skal være realistiske og tydelige og forholde sig til eventuelle udfordringer med befolkningsnedgang og forringet basisservice. For en gruppe af landsbyer kunne målsætningen være at understøtte den positive befolkningsudvikling, mens det for en anden kunne være at modvirke de negative effekter ved en befolkningsnedgang. De forskellige målsætninger tilpasset landsbygruppernes udfordringer, kræver samtidig at kommunerne justerer deres indsatser og virkemidler, så der arbejdes differentieret med landsbyerne..

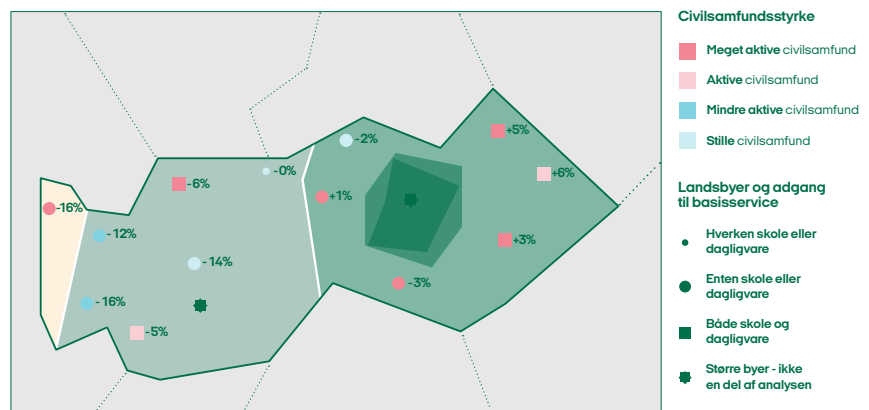
Strategisk forskelsbehandling kommer alle til gode

Den strategiske planlægning er altså ikke kun et spørgsmål om udvikling af landsbyer i vækstområder, men i lige så høj grad om landsbyer, der ikke ligger i vækstområder.

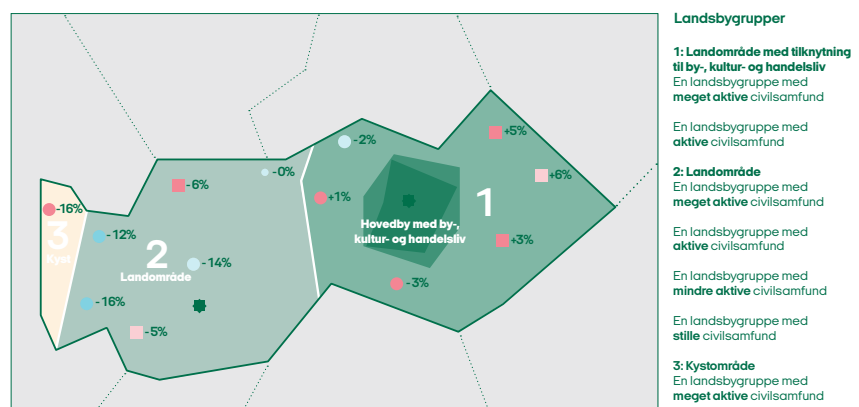
Og om at turde sige, at planlægningen i de forskellige landsbygrupper indebærer forskellige virkemidler. Strategisk planlægning er en forudsætning for at skabe levedygtige landsbyer. For hvis kommunen gennem en langsigtet og helhedsorienteret strategisk planlægning tager aktivt stilling til, hvordan landsbyerne skal udvikles – hvilke områder skal vækste, hvilke skal omstilles og hvilke skal tilpasses – skabes der sikkerhed om fremtiden hos både borgere, potentielle tilflyttere, det lokale erhvervsliv og andre investorer.

Den strategiske tilgang kan skabe fornyet fokus på de landsbyområder, der skal omstilles på grund af fx en markant befolkningsnedgang. Det kan eksempelvis ske ved tilpasning og nedrivning af boligmassen samt en tydelig politik omkring udlæg af byggegrunde, offentlig transport og servicemuligheder.

For selvom der generelt bliver færre indbyggere i landsbyerne, skal de stadig være gode steder at bo og besøge. Og det er netop derfor, at strategisk forskelsbehandling sikrer, at landsbyerne kan leve længe.

Kort 13. Kortlægning af civilsamfundsstyrken i kommunens landsbyer og ændring i indbyggertal. Procenttal viser ændring i befolkningstal 2011-2019

Kort 14. Kommunens syv landsbygrupper fordelt i de tre områder

En by der er bæredygtig

Mange landsbyer og landområder i de yderste landområder har brug for andet end luftkasteller om nye borgere. Der skal arbejdes med svar på, hvordan man kan sikre ordentlige, værdige bomiljøer. Der skal være svar på, hvordan man kan udvikle sig mod andre stærke og meningsfulde formål: mere natur, mere landbrug og energi, spændende fritidslandskaber – og måske nogle stærke særegne kombinationer.

Af Christian Achermann, Uhrland

Det går godt i Holstebro. Byen i vest er gennem godt et århundrede vokset roligt til, og her kommer fortsat en lind strøm af tilflyttere. I de nye boligkvarterer vrimer det med småbørn. Een af de gode udfordringer er at skaffe børnehaver og skoler nok til næste generation. I Holstebro er man samtidig tæt på livet på landet. Byen er omgivet af åbne landområder, ådale, søer, skov og hede, som de omkringliggende landsbyer nyder godt af. Byen og dens opland har et bredt udbud af boliger at vælge mellem, uanset om man er til lejlighed i en livlig midtby, rækkehus, villa eller en charmerende landejendom en smuttur fra centrum. Holstebro er i høj grad en levedygtig by. Boligpriserne stiger, aldersgennemsnittet er lavt. Holstebro er fremtiden.

Kontrasten mellem by og land

Men hvorfor nu denne reklametekst? Fordi byen er spændende, hvis vi skal forstå og udvikle vores begreb om, hvad et bæredygtigt bysamfund er og kræver. Vækstsuccesen har nemlig også en kraftig modpol. Store dele af landområderne i denne del af Midt- og Vestjylland er kraftig udfordret af affolkning. Bare 15-20 minutters kørsel fra centrum møder man lokalsamfund med fraflytning og tomme boliger, mens aldersgennemsnittet raser i vejret.

Få steder i Danmark kommer kontrasten mellem byvækst og affolkning mere markant til udtryk end i og omkring Holstebro Kommune. Regionen står foran både vigtige og svære beslutninger. Både i den kommunale forvaltning og hos mange lokale interessenter skal det besluttes, hvordan man skal prioritere mellem områder præget af vækst og tilflytning overfor områder præget af det modsatte.

Fremsynede byplanlæggere

Lad os dykke ned lidt i det. Hvorfor er byen Holstebro en succes? Fra langt tilbage i tid har placeringen ved et vadested hen over Storå gjort byen til et infrastrukturelt samlingspunkt for hele den nordvestjyske region, fra Limfjorden i nord til Ringkøbing Fjord i syd. Folk og fæ fra de store omgivende landområder og småbebyggelser samlede sig naturligt her og gav tradition for et sundt by- og handelsliv op gennem århundrederne. Da industrialiseringen tog fart, var Holstebro med på vognen med gode jernbaneforbindelser og masser af nye virksomheder. Samtidig var fremsynede byplanlæggere med til at sikre en velfungerende by, da væksten steg voldsomt op gennem 1900-tallet. Byens struktur omkring en indre ringgade og en ydre ringvej er blevet passet godt og er en fornøjelse at bevæge sig ad; et møn-

stereksempel på langsigtet strukturplanlægning i danske byer.

Byen er i dag vokset til et indbyggertal på godt 35.000. Det er en størrelse, som understøtter forskelligartede lokale arbejdspladser, både inden for det private og det offentlige, og fungerer som drivkraft for et større opland. Samtidig er forbindelsen til Midt- og Østjylland vigtig. Den nye motorvej til Herning, og herfra videre til både Silkeborg og Vejle, giver god kontakt til større arbejdsmarkeder og bysamfund i Midtjylland, Århus og Trekantsområdet. Et stort udbud af vidensarbejdspladser og kulturtilbud er inden for rækkevidde.

Tæt på naturen

Endelig, og ikke mindst, er her overskud til hede boligdrømme. I hvert fald hvis de handler om natur, ro og plads til fordybelse. Der er kort vej til landsbyer og landejendomme i det åbne land. En cykeltur væk er her både åbne landbrugslandskaber, sø og ådal, skovområder og store områder med natur og hede. Og det vel at mærke i et hjørne af Danmark, hvor der er god plads mellem naboerne, og man kan nyde naturen med stor fred og ro.

Hvad er en bæredygtig bystruktur? Et bysamfund som Holstebro, der tilbyder stabile rammer for bomiljøer, attraktive boligtyper at vælge mellem

En cykeltur væk er her både åbne landbrugs- landskaber, sø og ådal, skovområder og store områder med natur og hede. Og Limfjorden.

Foto: Holstebro Kommune

og tættere forbindelse til land og natur – samtidig med, at der er gode job- og oplevelsesmuligheder inden for rækkevidde – er et rigtig godt bud.

Landsbyer vil forsvinde

Holstebro er en stor landkommune. Her findes store landområder med mange landsbyer og mindre bysamfund som Vinderup, Vemb og Ulfborg, hvor der er nogle andre demografiske udfordringer at kæmpe med end i og omkring Holstebro. I nogle af disse samfund er fraflytningen kraftig og aldersgennemsnittet højt, og det vil kræve enorme ressourcer at stabilisere indbyggertallet – hvis det da kan lade sig gøre. Set i et større billede vil succes med tilflytning i én landsby blot gå ud over en anden. Med en konstant tilflytning til de større bysamfund er der ud fra en nøgtern matematisk analyse ikke indbyggere nok til at holde befolkningen oppe i de landsbyer, der ligger længere ude. På sigt kommer nogle af dem til at forsvinde.

Gentænk – meningsfulde formål

Mange landsbyer og landområder i de yderste landområder har brug for andet end luftkasteller om nye borgere – en ny meningsfuld retning. Hvis målet ikke længere er at tiltrække flere beboere, hvad er det så? Der skal arbejdes med svar på, hvordan man

kan sikre ordentlige, værdige bomiljøer. Der skal være svar på, hvordan man kan udvikle sig mod andre stærke og meningsfulde formål: mere natur, mere landbrug og energi, spændende fritidslandskaber – og måske nogle stærke særegne kombinationer. De yderste landområder har brug for at gentænke sig selv, og det kommer til at kræve opbakning og indsats udefra, ikke mindst fra kommunen.

Det er dyrt at vedligeholde rammerne for et godt bomiljø. For et bysamfund som Holstebro, der både har bymidte, forstad, landsbyer og landområder i oplandet at værne om, er det ekstra dyrt. Hertil kommer resten af kommunen. I årene fremover skal der investeres i omstilling i de yderste landområder. Overflødig byggeri skal fjernes; der skal reetableres natur og landskabsområder, og der skal opføres nyt understøttende byggeri og anlæg.

Mere end kommunen

Ressourcerne i en by- og landkommune som Holstebro skal doseres præcist. En skarp forståelse for geografiske udfordringer og styrker sammenholdt med lokale kræfter og indsats giver et vigtigt overblik. Pilotarbejder med strategisk landsbyplanlægning har vist nye redskaber, der kan bidrage til en bred forståelse

af samspillet mellem bæredygtige bystrukturer, landsbyerne i det nære opland, og landområder længere ude med mere plads og luft. Det kan bruges som et afsæt for præcise, koordinerede indsatser inden for mange grene af offentligt byggeri, service og infrastruktur. Kommunen skal helst ikke stå med hele ansvaret selv. En potentialeplan der byder ind med en skarp, fælles vision for, hvor i kommunen vi skal bo, producere og udvikle natur kan blive et afgørende samlingspunkt for mange andre lokale ressourcer blandt virksomheder, investorer, fonde, foreninger osv. Hvis parterne investerer i en fælles retning, kan meget lade sig gøre.

En bæredygtig bystruktur

I Byplanlaboratoriets hørings svar til evaluering af planloven efterlyser vi en bæredygtig bystruktur. Når vi alle kan mødes igen, vil vi sammen med Urland invitere til debat om emnet.

**Hold øje med Byplan-
laboratoriets nyhedsbrev**

Boganmeldelse

Dansk arkitektur i byggeri og planer

Kim Dirckinck-Holmfelds bogværk *Dansk arkitektur i byggeri og planer* giver en erfaring og forståelse af byplanlægning på flere niveauer, der i følge anmelder Niels Boje Groth kvalificerer værket til at indgå som et indlæg i den aktuelle revision af planloven. Selv kalder Kim Dirckinck-Holmfeld værket for en gravskrift over de åbne konkurrencer, der har været mange unge arkitekters gennembrud.

Af Niels Boje Groth

Arkitektur lægger op til smagsdommeri. Men når man over 513 sider præsenteres for udvikling i arkitektur og planløsninger for boliger, bydele og samfundsfunktioner afløses smagsdommeriet af nysgerrighed. Det er Kim Dirckinck-Holmfeld, redaktør for *Arkitekten* og *Arkitektur DK* gennem mange år, som med et personligt engagement leverer en fagligt indsigtsfuld gennemgang af åbne arkitekturkonkurrencer i Danmark fra 1907 til 2015. Både vindere og tabere er med, det samme gælder realiserede projekter og dem, der forblev på papiret. Det handler ikke kun om løsningernes hvordan, men også om deres hvorfor.

Åbne konkurrencer

De åbne konkurrencer har givet adgang til unge arkitekter og studerende på vej ud i faget. Og herfra kommer mange vindende forslag. På overbevisende måde demonstreres, at de åbne konkurrencer har bidraget til skabelsen af et vækstlag af unge nye tegnestuer gennem det meste af perioden. Men det varer ikke ved. For med EU's tjenesteydelsesdirektiv fra 1992 skal alle offentlige projekter over et vist arkitekthonorar i konkurrence i hele EU. Antallet af konkurrencer er

mangedoblet og ændret fra åbne til indbudte efter prækvalifikation, hvor unge og uprøvede sorteres fra.

Bygninger og byer

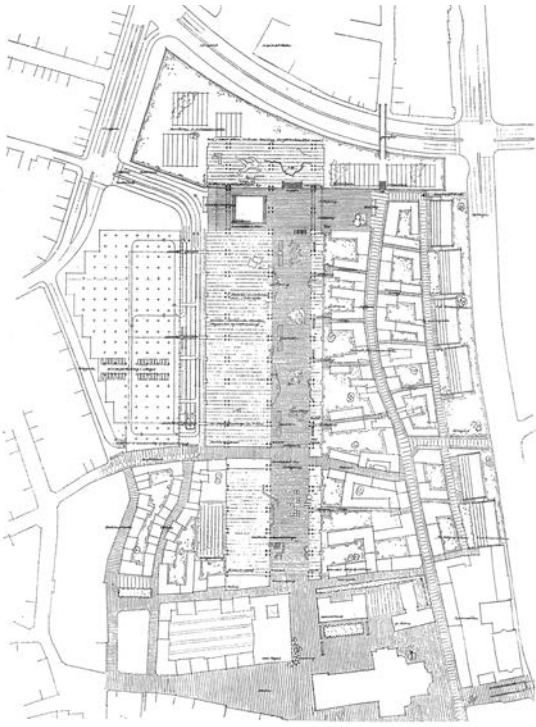
Men, tilbage til indholdet: Det handler ikke blot om bygninger. I ligeså høj grad handler det om byen. Hver af de fem tidsperioder indledes således med periodens byplankonkurrencer – byen som helhed. Dertil kommer, at den systematiske udvælgelse af konkurrencer om byens funktioner – boliger, skoler, biblioteker, hospitaler, rådhus, lufthavne, teatre, idrætshuse, sommerhuse, børneinstitutioner, gymnasier, universiteter, bycentre, offentlige og private administrationsbygninger, museer, koncert- og udstillingsbygninger afspejler byens mangfoldighed. Med denne vægt på byens form og kvaliteter, kunne man ønske sig bogværket som et indlæg i den aktuelle revision af planloven. Det kunne være med til at styrke kvaliteten af det, der kommer ud af et plansystem, hvor overholdelse af regler og legitimering af planer til tider overskygger meningen med det hele.

Det lange tidsforløb – fra før 1. verdenskrig til i dag – giver plads til skiftende arkitekturopfattelser under

op- og nedgange i byggeriet, nye faglige orienteringer og folkelig medleven. Man får herigennem en forståelse af, at arkitekturens DNA ikke blot er at være udfarende og kreativ, men samtidig at være lyttende og kreativ overfor samtidens problemer. Heraf kommer, at arkitektur fremstår med tidstypiske træk, og at den interesserede kan læse byer, som andre læser bøger.

Byplankonkurrencer

Konkurrencen i 1907 om planlægning af Københavns udvidelse i 1901 med Brønshøj, Valby og Sundbyerne indleder det første bind. Vinderprojektet af Carl Strinz med de detaljerede og slyngede vejforløb er der sikkert mange, der er fortrolige med. Det var før man skelnede mellem overordnede og detaljerede planer. Alfred G. Råvads forslag om udvikling af København omkring flere kerner kan trods tidsafstanden læses som en tiltrængt aktuell kommentar til dagens forvoksede Fingerplan, som fastholder udviklingen af Københavnsegnen omkring én kerne. At byplanlægning ikke behøver at køre i fastlåste stillinger som med Københavns Fingerplan, viser forløbet af konkurrencen om Hirtshals og Hanstholm i 1919. Sten Eiler Ras-

Skaarup & Jespersens vinderforslag til konkurrencen om Aarhus Bymidte, der foreslog latinerkvarteret erstattet med et "kæmpemæssigt stormagasin" for erhvervs-virksomheder. Heldigvis blev forslaget ikke realiseret.

mussen vandt sammen med Knud H. Christiansen Hirtshals. Med sin strenge symmetri og detaljeringsgrad lå forslaget åbent for kritik – inklusive den selvkritik, som kan læses ud af Sten Eiler Rasmussens bemærkning til projekterne for Hanstholm fire år senere "Vi maa lære at opfatte Byen som en voksende Organisme ikke som en Ting, der af Intet pludselig skabes færdig og afsluttet." s. 47.

Forstaden

Med det omfattende boligbyggeri og bilismen blev udformning af forstæderne en naturlig arena for konkurrencer med boligbyggerier efter montagecirkulærets anvisninger, forstædernes skoler, kirker og rådhus. Indtryk gør de konkurrencer, som tilstræber udvikling af boligen under efterkrigstidens snævre statslånsgrænser. Økonomisering med materialer får – med den omhu, der lægges i opgaven – sin egen skønhedsværdi. Det samme gør samarbejdet mellem arkitekt og landskabsarkitekt, der kombinerer villahaven med nyttehaven i beskedne rammer og i et formsprog langt fra ugens tilbud i dagens bygge-markeder.

Helhed og sammenhæng

Det skifte, byplanlægningen har taget fra bybyggeri på bar mark til omdannelse af udtjente centralt beliggende industriområder, bliver illustreret med Carlsbergbyen. Endnu ufærdig noterer Kim Dirckinck-Holmfeld dog den New York agtige stemning, der er ved at indfinde sig på byens centrale plads og den kvalitet, som bydelen har med sin egen station. Det drejer sig om helheden i planen. Men tager man i betragtning, at stationen er stjålet fra Kgs. Enghave, og at opbygningen af Carlsbergbyens identitet sker ved at isolere sig fra Kgs. Enghave og Vesterbro, tegner der sig dog samtidigt et billede af et aktuelt byplanproblem – hvorledes man samtidigt med skabelsen af helhed i et byomdannelsesområde kan skabe sammenhæng mellem området og den omkringliggende by.

Tegning og Photoshop

Det er en nydelse i sig selv at se de mange sort-hvide tegninger af projekter og planer. De appellerer til læserens medleven. I modsætning til dagens photoshoppedede virkelighedsbilleder er man klar over, at de endnu kun er udkast til noget, der kan blive virkeligt. De få photoshop illustratio-

Cobe og Sleths forslag til Nordhavn, København, 2008.

ner i bogværket er tilstrækkelige til at synliggøre det problem, der opstår, når arkitekten som sin egen værste fjende erstatter tegningen med illustrationer af virkeligheder, hvor afstanden mellem nu og fremtiden forsvinder.

Åbne konkurrencer igen?

Et gravskrift over de åbne konkurrencer, kalder Kim Dirckinck-Holmfeld sit værk. Jeg foretrækker tanken om, at det kan blive trædestenen til en ny fødsel af åbne konkurrencer i det samfund, som skal formes og indrettes efter Corona krisen, som vi ser ud til at komme igennem takket være en usædvanlig folkelig medleven i kriseberedskabet. En sådan medleven vil der også være brug for, når vi i stort og småt skal indrette os i trafikken, på byens pladser, mødesteder, skoler og institutioner og arbejdspladser i vore byer.

Kim Dirckinck-Holmfeld: Dansk Arkitektur, bind 1: Konkurrencer 1907-1968 & bind 2: Konkurrencer 1969-2015 er udkommet hos forlaget Bogværket

Byplanmødet 2020 i trygge rammer i Sønderjylland

Planlægningen af Byplanmødet 2020 i Aabenraa, Flensborg og Sønderborg Kommuner er i fuld gang. Man hvordan griber man lige opgaven an med at planlægge et stort arrangement i en tid præget af usikkerhed omkring, hvor mange mennesker man egentlig kan være samlet? Konferencestedet Arena Aabenraa er heldigvis stort og rummeligt, så der er optimale muligheder for at skabe et godt og trygt arrangement.

Af Anja Meier Sandreid og Christian Broen, projektledere på Dansk Byplanlaboratorium

Byplanmødet er eet af årets faglige højdepunkter for aktører med interesse for byplanlægning. Her mødes hvert år mellem 500 og 700 deltagere til et to dages program med debatter, sessioner og udflugter. Men situationen skaber selvfølgelig usikkerhed om, hvordan Byplanmødet 2020 kan afvikles. Derfor arbejder vi på at skabe et Byplanmøde, hvor det er trygt at være og det faglige indhold højt, uanset hvordan de praktiske rammer bliver. Vi arbejder også med flere forskellige scenarier: Et business as usual-scenarie og et scenarie med færre deltagere samlet og endnu større afstand. Vi arbejder samtidigt på en plan B og C for at gennemføre plenumprogram, sessioner og udflugter, hvis myndighederne maksimalt vil tillade, at 30-50 personer er forsamlet.

Byplanmødet bliver til i samarbejde med de tre værtskommuner Aabenraa Kommune, Sønderborg Kommune og

Flensborg Stadt. Byplanlaboratoriet har i tæt samarbejde med de tre kommuner besluttet at lægge ud med fuldt program – håbet er, at mindst 400 deltagere til oktober har mod på at tage ud i verden – og til Byplanmøde. Men det er selvfølgelig helt afgørende, om myndighederne ender med at forlænge forbuddet mod at samles flere end 500 personer helt til oktober.

Den nye situation er også en mulighed for at få rystet posen og tænke i nye baner.

Nye veje

Planlægningen af årets program, sessioner og udflugter er også i fuld gang. Om formiddagen vil alle Byplanmødets deltagere mødes til et samlet plenumprogram, om eftermiddagen fordeles deltagerne ud på forskellige sessioner og Byplanmødets messe, Mødestedet. Fredag formiddag går udflugterne til sønderjyske og nordtyske byer. I alle dele af programmet tager planlægningen højde for den nye coronasituation. Under alle omstændigheder skal vi fortsætte med afsprætning og håndvask – også på Byplanmødet. Vi tænker også at arbejde med afstand – både i de indendørs læringssessioner, på messen Mødestedet og i busserne.

Det overvejes at indføre adgangsbegrænsning på fx 30 deltagere på både sessioner og udflugter. Her gælder som altid først-til-mølle-princippet, så har man som potentiel deltager

Byplanmødet 2019 i Køge.

en udflugt, man absolut vil med på, så skal man tilmelde sig så tidligt som muligt. Formiddagen, hvor alle plejer at være samlet – og også aftenarrangementet – vil vi være rigtig kede af at splitte op, men det kan lade sig gøre – fx ved mange mindre middage på restauranter i Sønderborg, hvor hovedparten af deltagerne overnatter. Men den nye situation er samtidig en mulighed for at få rystet posen og tænke i nye baner. Eksempelvis bliver frokosten om torsdagen på Byplanmødet serveret i form af en madpakkepose, der muliggør, at frokosten både kan serveres i større forsamlinger og på flere forskellige locations. Det har åbnet vejen for, at indholdet i madpakkeposen er blevet til i samarbejde med lokale madproducenter. Brug af videooptagelser til dele af det faglige indhold er også i spil som et muligt scenarie for dele af programmet.

Mødestedet

Årets Byplanmøde indeholder en messedel kaldet Mødestedet, hvor deltagerne kan møde en række stande fra bl.a. kommuner, organisationer og rådgivningsfirmaer. På Mødestedet finder man tillige madboder med mad og drikkevarer fra lokale producenter og en scene med faglige paneldebatter. Mødestedet bliver afholdt i en stor hal i Arena Aabenraa, hvor der er god mulighed for at skabe rigelig plads rundt om standholdere og deltagere, så arrangementet kan leve op til alle regler og være trygt og sikkert for både standholdere og deltagere. Om eftermiddagen er der et særligt sceneprogram i Mødestedet. Her får deltagerne et sjældent indblik i selve projektprocessen og projektledelsesværktøjerne i udvalgte partnerskaber, og her er sceneprogrammet planlagt til at have 50 tilhørere med god afstand.

Byplanmødets særlige afbestillingsregler ift. Covid-19

Dansk Byplanlaboratorium følger myndighedernes Covid-19-retningslinjer. Bliver Byplanmødet aflyst på grund af dem, eller indfører din kommune/virksomhed særlige nedskrevne restriktioner, så gælder der særlige afbestillingsregler og deltagerne får det fulde beløb tilbage. I øvrigt er deltagerprisen den samme som i 2019: For tilskudsgivere til Dansk Byplanlaboratorium i 2020 er den kr. 5.700,- pr. deltager. For alle andre er deltagerafgiften kr. 7.675,- Find program på byplanlab.dk

Plankalender

27. maj **Vejloven**
Vejle
www.landinspektoren.dk

28. maj **Planlægning for kystbeskyttelse og oversvømmelse**
Vejle
www.landinspektoren.dk

3. juni **Nye krav til BNBO indsats**
Silkeborg
www.fvc.dk

3.-4. juni **Vandindvindingstilladelser**
Silkeborg
www.fvc.dk

8.-9. juni **Tilslutnings- og udledningstilladelser**
Silkeborg
www.fvc.dk

8.-9. juni **Miljøfarlige stoffer i bygninger**
Silkeborg
www.fvc.dk

9.-10. juni **Naturbeskyttelseslovens §3**
Silkeborg
www.fvc.dk

16. juni **Skoven som mål og middel i en bæredygtig udvikling**
Silkeborg
www.fvc.dk

17.-18. juni **VVM screening og miljøvurdering**
Silkeborg
www.fvc.dk

18. juni **Håndtering af overskudsjord**
Silkeborg
www.fvc.dk

19. juni **Bliv hørt! Mundtlig formidling for specialister**
Silkeborg
www.fvc.dk

22. juni **Naturbeskyttelseslovens bygge- og beskyttelseslinjer**
Silkeborg
www.fvc.dk

25. juni **Tilsyn og håndhævelse på natur- og miljøområdet**
Silkeborg
www.fvc.dk

19.-20. august **Bliv projektleder i forsyningsbranchen**
Silkeborg
www.fvc.dk

19.-20. august **Regnvandsbassiner**
Silkeborg
www.fvc.dk

20.-21. august **Miljøvagten miljøuheld i jord og vand**
Silkeborg
www.fvc.dk

25. august **Forstå kommunen, når du byudvikler**
Onlineseminar
www.byplanlab.dk

25.-26. august **Planloven i praksis**
Silkeborg
www.fvc.dk

26.-27. august **Gevinstrealisering**
Silkeborg
www.fvc.dk

31. aug. - 1. sept. **Den transformerende mellemløber**
Silkeborg
www.fvc.dk

15. sept. **Forstå kommunen, når du byudvikler**
Onlineseminar
www.byplanlab.dk

1.-2. oktober **Byplanmøde 2020**
Aabenraa, Sønderborg og Flensborg
www.byplanlab.dk

6. oktober **Forstå kommunen, når du byudvikler**
Onlineseminar
www.byplanlab.dk

27. okt. og 24. nov. **Økonomi i byudvikling**
Middelfart
www.byplanlab.dk

4. november **Fra planlægger til byudvikler – hold V**
www.byplanlab.dk

2020

